

Sokolnický zpravodaj

Mimořádné vydání 2016

Vydává zastupitelstvo obce Sokolnice – zdarma

Vážení spoluobčané, milí čtenáři,

dovolte mi společně s Vámi zavzpomínat, prostřednictvím tohoto mimořádného vydání Sokolnického zpravodaje, na pohnuté období II. světové války a podělit se s Vámi o autentické vzpomínky některých jejích účastníků. Jsem toho názoru, že i v současnosti bychom si tyto události měli připomínat, další generace, které ztratí možnost být v kontaktu s přeživšími pamětníky, by měly mít co nejvíce svědectví o hrůzách a zvěrstvech, které tato epocha přinesla. Svět nyní bojuje s jiným typem války, kde násilí s cílem zastrážit protivníka bombovými útoky, únosy či dalšími způsoby terorizmu, se bezprostředně začíná dotýkat i občanů naší země. Patrně je to právě tím, že těchto metod zneužívají lidé ze zemí, kterých se II. světová válka tolik nedotkla. Snad kdyby oni sami (či jejich rodiče nebo prarodiče) byli osobními aktéry, byl by mír v žebříčku jejich hodnot na zcela jiném místě. Zachovejme si tedy v našich vzpomínkách, čím vším musel náš národ projít, nedopusťme, aby se něco podobného znovu opakovalo a mějme obsah slova „mír“ v žebříčku hodnot hodně vysoko, nikoliv jako významově prázdné klišé!

Vážení čtenáři, prostřednictvím prvního příspěvku se Vám dostávají do rukou vzpomínky p. Karla Duba, sepsané jeho synem. Pan Karel Dub byl činný v odboji a po svém zatčení byl umístěn v koncentračním táboře Mauthausen. Přesto vešel v kontakt i s lidmi, kteří byli spjatí s naší obcí, vč. p. Emila Šindelky.

V následujících dvou příspěvcích se můžete dočíst, jak závěr války prožívali dva dospívající chlapci, kteří byli do Sokolnic „nasazeni“ ke kopání zákopů pro německé vojsko, chystající se na příchod fronty.

Mauthausen – 1311 dní očima Karla Duba

Tohle první období bylo tátovo nejhorší ...

Táta se strejdomy byl zatčen 23. září 1941, tedy čtyři dny před příchodem Reinharda Heydricha do Prahy. Do hledáčku gestapa dostali se již zjara téhož roku při rozsáhlém zatýkání, jehož obětmi stala se většina čtvrté skupiny odbojářů, kteří ještě jako poslední zajišťovali vydávání a distribuci ilegálního časopisu „V boj“. Šlo o skupinu kolem vojáků z holešovické Obrany národa. Po prvních deseti dnech odtržení od rodin, strávených dílem v německé policejní věznici na Pankráci a dílem u výslechů v Pečkárně, byli oba 3. října 1941 začleněni do transportu 354 vězňů a nastoupili cestu do koncentračního tábora Mauthausen, ležícího nad malebným městečkem stejného jména na Dunaji nedaleko Lince. Nikdo další se z okruhu lidí kolem časopisu „V boj“ z tohoto zatýkání do Mauthausenu nedostal.

První zpráva od táty přišla začátkem listopadu 1941. Zvláštní korespondenční lístek, předtištěný přímo pro koncentrační tábor Mauthausen, má z pošty ve městě razítko 30. října 1941. Na lístku byly podrobné instrukce, týkající se případných kontaktů s blízkými a také podmínky, které musely být dodržovány v budoucím korespondenčním styku. Bylo to dost zdrcující čtení a mimo jiné tam stálo: návštěvy a rozmluvy jsou zásadně zakázány, žádosti o propuštění jsou bezpředmětné, balíčky jsou zakázány, každý vězeň smí dostat za měsíc pouze dva dopisy, přičemž dopisní papír musí mít jen obvyklou velikost a na jedné straně může být nanejvýš patnáct řádek. Obálka nesmí mít vložku a v dopise může být maximálně pět známek po 1,20 K. Dopisy musejí být psány v němčině. Vězeň smí stejně tak odpovědět pouze dvakrát měsíčně

Befinde mich ab 15/10 1941 im Konzentrationslager
Mauthausen (Oberdonau).
Meine Adresse: Nur „Deutsch“ schreiben
Duba Karel Nr. 1133
geb. 16/8. 1910
K.-L. Mauthausen (Oberdonau)
Block: 12 Stube: A
Q 0170 4642 40

Konzentrationslager Mauthausen, Oberdonau
Folgende Anordnungen sind beim Schriftverkehr mit Gefangenen zu beachten:
1.) Jeder Schutzhaftgefangene darf im Monat zwei Briefe oder zwei Karten von seinen Angehörigen empfangen und an sie absenden. Die Briefe an die Gefangenen müssen gut lesbar mit Tinte geschrieben sein und dürfen nur 16 Zeilen auf einer Seite enthalten. Gestattet ist nur ein Briefbogen normaler Größe. Briefumschläge müssen ungeöffnet sein. In einem Briefe dürfen nur 5 Briefmarken à 12 Pf bezogen werden. Alles andere ist verboten und unterliegt der Beschlagnahme. Postkarten haben zehn Zeilen. Lichtbilder dürfen als Postkarten nicht verwendet werden.
2.) Geldsendungen sind gestattet, doch ist dabei genau Name und Vorname, Geburtsdatum, Häftlingsblock und Stube anzugeben.
3.) Zeitungen sind gestattet, dürfen aber nur durch die Poststelle des K.L. Mauthausen bestellt werden.
4.) Pakete dürfen nicht geschickt werden, da die Gefangenen im Lager alles kaufen können.
5.) Entlassungsgesuche aus der Schutzhaft an die Lagerleitung sind zwecklos.
6.) Sprecherlaubnis und Besuche von Gefangenen im Konzentrationslager sind grundsätzlich nicht gestattet.
Alle Post, die diesen Anforderungen nicht entspricht, wird vernichtet.
Der Lagerkommandant.

Postkarte
Am Frau
Frau
Vera Dubová
Prag VII.
Strobuskova strasse 431
Pr. Böhmen u. Mähren

První tátova zpráva

na dopis. Noviny lze posílat jenom prostřednictvím poštovního oddělení koncentračního tábora. Korespondence nesplňující uvedené podmínky bude zničena. Vrcholem cynismu bylo na druhou stranu povolené zasílání peněz do lágru. Koupit se tam za ně samozřejmě nic moc nedalo, protože hlavním platidlem v podmínkách, jaké v koncentracích panovaly, byly cigarety. V předtištěném textu táta potom doplnil datum 15. října 1941 jako den, od kterého v Mauthausenu je. To bylo vše.

Druhou písemností, kterou mohl táta poslat, byl dopis napsaný 29. října a ozrátkovaný až 8. listopadu. Prosí v něm naléhavě o nějaké teplé věci, protože tou dobou již byly v roce 1941 kruté mrazy a on měl pod lágrovými hadry jenom lehké spodní prádlo, ve kterém byl zatčen.

Tohle první období bylo tátovo nejhorší ze všech těch čtyřiceti tří měsíců, které musel v Mauthausenu vytrpět. Vyprávěl, jak ve dřevácích, po kluzkých schodech obalených ledem, skoro nazí, nosili v třesnutých mrazech žulové balvany z lomu. Museli s nimi vystoupat po 186 schodech a ještě projít notný kus stoupání k bráně tábora, než jedna jejich cesta na Golgotu skončila. Oni měli ale takových výstupů jedenáct za den! Za směnu museli tak překonat 2 046 schodů a k tomu ještě další převýšení, činící úhrnem 330 metrů. To vše přitom s kamenem častokrát bezmála půlmetrákovým! Takovou váhu určil při své první návštěvě v Mauthausenu sám Himmler a jím vybraný etalon byl uložen v táborovém muzeu. Vážil 47 kg. Tolik ani sami vězni týraní hladem nevážili! Kdo svůj kámen nedonesl, stal se obětí surových kápů. To byli prominentní vězni většinou z řad kriminálních zločinců, kteří jako prodloužené ruce esesáků propůjčovali se i k těm nejhorším zvěrstvům. Vyčerpaný nosič tak byl buď ubit přímo na místě, nebo byl svržen se skály do lomu. Táta vzpomínal, jaké sváděli mezi sebou nosiči o kameny neúprosné boje. Balvan nesměl totiž vypadat na jednu stranu jako příliš lehký, ale na druhou stranu menší zátěž dávala naději na delší přežití. Bylo nutno volit kompromis. Kdo si vybral břemeno na první pohled lehčí, tomu bylo vyměněno kámem nebo esesákem za tak těžké, že s ním dotyčný málokdy dokázal celou cestu ujít.

Mauthausenský lom byl v provozu od založení tábora až do 3. května 1945 a komando nasazované na zajištění jeho činnosti mívalo 1 200 až 1 400 vězňů. K nim bylo nutno ještě připočíst někdy až tisícíhlavý zástup vězňů, tahající nalámané balvany po schodech do tábora. Denní produkce kamene byla více než osm vagónů žuly, protože kromě tohoto množství dodávaného mimo lágr, musely být ještě zajištěny potřeby vlastního tábora, budovaného na způsob středověké kamenné pevnosti. Velitelem komanda pracujícího v lomu byl hauptscharführer Hans Spatznegger zvaný Spatz (vrabec), který patřil mezi největší vrahy v táboře. Hlavním kámem byl bezohledný surový vrah spoluvězňů Zaremba a s ním si co do zvěreckosti v ničem nezadali jeho podřízení, káповé Nagel, Ritter a Müller. Ti všichni byli schopni utlouci slabého, dále již nepoužitelného vězně třeba násadou od lopaty. Každý z nich měl na svém kontě kolem 2 000, vlastníma rukama zavražděných, vězňů. Nikdy nebyl v té době počet zavražděných toho kterého dne dán pouhým

součtem ubitých v lomu. To zrudám stojícím v čele říše a jejich knechtům, vládnoucích tábora, zdaleka nestačilo. Vězni byli vražděni smrtícími injekcemi na marodce, ubíjeni na blocích, vháněni do drátů pod napětím ohraničujících lágr tam, kde nebyla ještě dobudována kamenná zeď, nebo stříleni ze strážních věží, když je jejich trýznitelé vehnali do zakázaného prostoru. Spousta dalších byla udušena výfukovými plyny v nákladním autě, které přejíždělo denně tam a zpět mezi Mauthausenem a jeho pobočným lágrem Gusenem. Co jízda, to 27 zavražděných. Nákladník často řídil sám velitel tábora Franz Ziereis. Jiní skončili svůj život vypitím přiděleného hrnku otrávené kávy nebo padli pod dávkou ze samopalů při „sběru malin“ v lese poblíž lágru.

Dalších, až 120 lidí, bylo den co den odváženo autobusem, zvaným häftlingy „Fantom“, do zámečku Hartheim u Lince, přebudovaného na likvidační ústav slabých a nemocných s plynovou komorou a krematoriem. Hartheim fungoval nejdéle a podílel se na celkových asi 122 000 zavražděných více než polovinou. Obdobná zařízení byla totiž zřízena ještě v Sonnensteinu, Hadamaru, Grafenecku, Bernburgu a Brandenburgu. Sloužila k vraždění duševně chorých, nemocných a slabých, kteří již nebyli nacistům ve válečném nasazení k užítku. Do výčtu vraždících prostředků patřily v Mauthausenu ještě střelnice, kde byli vězni popravováni po dvojicích, šibenice, malá plynová komora a dřevěná stěna, před kterou byly oběti stříleny ranou do týla.

Někdy ale pouhé vraždění mauthausenské esesáky neuspokojovalo. Mnohokrát vězně před smrtí ještě nelidsky mučili. Táta sám vzpomínal, že jejich zvlášť oblíbeným trestem bylo věšet vězně za spoutané ruce za zády do výšky na háky poblíž vstupní brány. To vedlo k vykloubení paží trýzněného a ten pak už byl po spuštění snadnou kořistí zuřivých psů, kteří ho roztrhali.

Není tedy žádného divu, že řada vězňů takovýto každodenní hrůzný tlak duševně neunesla. Nebylo řídkým jevem, že zbaven vší naděje, rozhodl se dotyčný ukončit své trápení sám. Nejčastěji vběhl do drátů a procházející elektrický proud jeho trýzeň skončil.

Jaké to bylo v Mauthausenu ve srovnání s jinými koncentračními tábory, jasně dokládá skutečnost, že tábor na Dunaji sloužil pro všechny ostatní lágry jako trestný. Vernichtungslager bylo jeho přesné německé označení. Česky to znamená něco jako tábor k zničení, či tábor sloužící k záhubě. Tomu odpovídala i „uvítací“ řeč velitele tábora Franze Ziereise, když k zástupu nováčků z protektorátu promlouval. S neskrývaným cynismem jim oznámil, že všichni, jak tam tak stojí, jsou vlastně odsouzeni

Velitel tábora Franz Ziereis (uprostřed) s Heinrichem Himmlerem (vlevo) a Ernstem Kaltebrunnerem (vpravo) v kamenolomu během inspekce koncentračního tábora Mauthausen v dubnu 1941.

k smrti už tím, že se do Mauthausenu dostali. Táta v této souvislosti vzpomínal, jak své neutěšené vyhlídky snažili se při tomto prvním nástupu na apelplace alespoň trochu odlehčit. Jak už to tak lidé z kraje pod Řípem mívají ve zvyku, nejhodnějším prostředkem bývá jim za takových okolností humor. Spolu s ostatními z transportu si tehdy říkali: „No co, druhou díru do prdele nám přece neudělají.“ Vždy k tomu ale hned dodával, jak hořce se tenkrát všichni do jednoho ve svých i těch nejčernějších představách mýlili. Navíc transport, se kterým táta se strejdou do lágru přijeli, byl první po nástupu Heydricha a znamenal pro Čechy ještě další zprůsnění režimu, už v tak dost hrůzném koncentráku. Jeden příklad za všechny. V té době byl umístěn na marodce – revíru tento nápis: „Juden und Tschechen Eintritt verboten.“

Jak nepředstavitelně hrůzně účinný byl tento postoj vůči Čechům po příchodu Heydricha do Prahy, dokládá nadevše názorně několik dále následujících čísel. Během roku 1940 skončilo v Mauthausenu 16 Čechů, ale po vyhlášení druhého stanného práva nad Protektorátem zvýšil se jejich počet do konce roku 1942 na 4 609. V tomtéž období, tedy ještě do konce roku 1942, byla jich o hodně více než polovina téměř okamžitě zavražděna – 2 549 lidí. Třeba jen na základě rozsudků stanných soudů bylo mezi nimi 478 popravených odbojářů. To ještě nebyla zřízena střílnice v Praze-Kobylisích a odsouzení, kteří neskončili v sekyrárně v Pečkárně, byli převáženi k exekuci do Mauthausenu. (Zde je asi místo pro připomenutí poznámky, kterou mají táta se strejdou napsanu na svých lístcích v kartotéce osob vězňených v koncentračních táborech, uložené ve Státním ústředním archívu: „Popraven v Praze v roce 1941.“) Ale ani přežití roku 1942 mnoho neznamenalo. Ze zbývajících 2 060 uvězněných dožilo se osvobození všeho všudy 156 šťastných. Vychází tedy bezmála třicet zavražděných na jednoho přeživšího. Táta se strejdou byli z těch šťastných...

Číslo označující vězně dostal táta po nějakém chudákovi, který již Ziweisovo cynické varování naplnil a nedlouho před příjezdem tátova a strejdova transportu byl „likvidován“. Bylo ale docela možné, že nositelů tohoto označení bylo více, protože jak třeba zjistil Milan Jariš, jeho číslo před ním nosilo celkem šest lidí. Táta dostal číslo 1133. Později, někdy po polovině roku 1942, když byla praxe přidělování „uvolněných“ čísel opuštěna

Tátovo číslo v podobě nášivky na háftlingovské hadry a v kovovém provedení na krk

a přicházející vězňové dostávali označení stále vyšší a vyšší, tak jak do lágru přicházeli, stalo se tátovo pouze čtyřmístné označení zdrojem jistého respektu samotných esesáků. Nešlo jim do hlavy, jak mohl háftling s tak nízkým číslem tak dlouho přežít. Číslo donesl si táta domů na památku ve dvou provedeních. Jednou v podobě textilního proužku s vyšitými číslicemi vedle červeného trojúhelníku s velkým „T“, označujícího politického vězně Čecha, a jednou v podobě hliníkového štítku, který podle všeho nosili vězňové na šňůrce kolem krku. Obé má táta uloženo mezi těmi několika málo památkami, které na jeho hrůzné roky v Mauthausenu upomínají. Celý svůj život považoval pak jedenáctku s třiatřicítkou za svoje dvě šťastná dvojčíslí. Není divu. Strejda měl číslo 1130.

Od nástupu do lágru až někdy do doby kolem konce roku 1941 byl táta umístěn na vězeňském bloku číslo XII „stube“ 1, označované někdy místo 1 také jako „A“. Svůj další dopis z 18. ledna 1942 píše ale již z bloku číslo VIII „stube“ 1, i v tomto případě označované také alternativně jako „A“. Táta potvrzuje příjem dopisů, zásilky prádla, vánočního balíčku i 600 korun. Píše, že vzhledem k velkým mrazům a spoustám sněhu, prádlo se mu nadmíru hodilo. Zmiňuje se o smutných vánocích, které mu nebylo řízením krutého osudu dopřáno prožít poprvé společně s mámou a vyjadřuje naději, že ty příští stráví již společně. Píše i o blížící se těžké hodině, čekající mámu co nevidět, a přeje hodně štěstí jí i miminku, které má přijít. Mezi všemi těmi ze známých, které má máma pozdravovat, posílá vzpomínku i „strýčkovi Bochníkovi“. Chudák netušil, že všechny balíky, které máma v nejbližší budoucnosti pošle, budou vráceny.

Je pro mne nesmírně těžké prokládat v zájmu lepší čtivosti vypravování i tuto část osudu táty a mámy nějakými úsměvnými historkami, jak jsem až dosud vždy činil. Těžko se totiž v tomto tak neveselém období hledají. Přesto ale, i když to vypadá neuvěřitelně, i z Mauthausenu si táta přivezl zážitky, které lze za žertovné považovat. Samozřejmě ale, že až s odstupem času. V okamžicích, kdy je prožíval, zrovna mu asi k popukání nepřipadaly. Pořád šlo o holý život.

Bylo to přibližně někdy zjara roku 1942, když při raním nástupu zazněl povel: „Maurer raus!“ („Zedníci vystoupit!“) Byla to stále doba, v níž táta spolu s dalšími novodobými otroky pořád ještě jedenáctkrát za den vláčel těžké kameny z lomu nahoru do lágru. Odtahal jich do té doby už jistě kolem 2 000, což představovalo váhu přinejmenším šedesáti tun. Pochopitelně každá sebelepší jiskřička naděje na změnu tohoto údělu byla zároveň i malinkou nadějí na možné přežití. Táta vystoupil. Uvědomoval si určitě dobře, že ve výškách více než jednoho metru dostává závratě a zednickou lžící, kladívko a maltu viděl zatím ve svém životě vždy jen hodně daleka. Byla to ale přece naděje! Odpochoval tedy pod dohledem esesáků spolu s ostatními „zedníky“ k ležení, které stálo u rozestavěné silné pevnostní zdi, budované kolem celého lágru z kamenů dovlečených z lomu. Vydrápal se s notnou dávkou sebezapření na ležení a počal předstíratí počínání zkušeného zedníka. Vzhledem

Konzentrationslager Mauthausen
Oberdonau

Meine Anschrift: *7.1*
Name: *Karel Dub No. 1133*
geboren am: *16. 8. 1910*
Block *8* Stube *A*

Absender:
Mauthausen, den *29. März. 1942.*

1.) Jeder Schulhaftgefangene darf im Monat zwei Briefe oder zwei Karten von seinen Angehörigen empfangen und an sie absenden. Die Briefe an die Gefangenen müssen gut lesbar mit Tinte geschrieben sein und dürfen nur 15 Zeilen auf einer Seite enthalten. Gestattet ist nur ein Briefbogen normaler Größe. Briefumschläge müssen ungefüllt sein. In einem Brief dürfen nur 5 Briefmarken à 12 Pf. sein. Alles andere ist verboten. Lichtbilder dürfen als Postkarten nicht verwendet werden.

2.) Entlassungsgesuche sind gestattet, dürfen aber nur durch die Poststelle des K.L. Mauthausen bestellt werden.

3.) Zeitungen sind gestattet, dürfen aber nur durch die Poststelle des K.L. Mauthausen bestellt werden.

4.) Pakete dürfen nicht geschickt werden, da die Gefangenen im Lager alles kaufen können.

5.) Entlassungsgesuche aus der Schutzhaft an die Lagerleitung sind zwecklos.

6.) Sprecherlaubnis und Besuche von Gefangenen im Konzentrations-Lager sind grundsätzlich nicht gestattet. Alle Post, die diesen Anforderungen nicht entspricht, wird vernichtet.

Der Lagerkommandant.

Mein innigst geliebte Frau!
Ich wünsche Dir zu unserem Hochzeit-
jahrestage alles das Beste und das
Wir uns recht bald wiedersehen, auch wünsche ich Dir recht
Fröhliche Ostertage. Ich denke sehr an Dich und wünsche
Dir das dir Geburt unseres Kindes zu glücklich übersteht und
du und das Kleine gesund bleibt. Für uns kleine Fröchte mehr.
Ich bin gesund und freue mich schon sehr auf dein Schreiben.
Schicke mir recht bald. Ich guire Dich auf herüber und
wende wir viele kleine Küsse. Mein Dich innig küssender
Karel

Osmý tátův dopis z Mauthausenu

k tomu, že ale větší díl své snahy musel věnovat úsilí, aby se na lešení vůbec udržel a nespadl, muselo jeho vystoupení vypadat nadmíru podivně. O to více bylo jistě tátovo „zedničeni“ pastvou pro oči každého, kdo měl s řemeslem alespoň něco trochu společného. Takovým byl podle všeho i jeden z esesáků, který na zedníky dohlížel. Možná se v něm probudila již dávno zapomenutá hrdost na to, že kdysi uměl něco víc, než jenom dohlížet na likvidaci nepřátel říše a rozhodl se nejednat tak, jak by jednal dle zavedených táborových zvyklostí. To znamenalo, dát drzounovi, který se chtěl vyhnout nošení kamenů a snažil se vetřít mezi zedníky, jaksepatří pocítit, že s představiteli nadlidí se nežertuje. Naopak. Přistoupil k tátovi a s nejlepším úmyslem chtěl mu ukázat, jak na to. Viděl totiž, že tátovo dosavadní patlání v maltě ke kýženému cíli nepovede. Zlehka ho odstrčil s tím, že mu předvede základní úkony práce zedníka. Bohužel, táta tak ale tím pádem ztratil poslední zbytky jen s největším vypětím udržované rovnováhy a poroučel se s lešení dolů. Naštěstí se mu nic moc nestalo, protože spadl na hromadu písku. Esesák se dobře bavil a to možná tátovi zachránilo život. Jeho zoufalý pokus o úspěšnou kariéru táborového zedníka byl tím ale u konce. Nezbývalo mu nic jiného, než zase nastoupit zpět do komanda nosícího kameny. Jak tenký byl vlásek, na kterém tehdy jeho život visel, dokládá obdobná příhoda, ale s koncem pro Mauthausen příznačnějším.

SS – Hauptsturmführer Georg Bachmayer byl nejznámější a nejsurovější ze čtveřice velitelů oddělení, jehož kompetencí bylo zodpovídat za střežení vězňů, jejich ubytování, pořádek a čistotu, kázeň, ale také za jejich pracovní nasazování. Jednou se tento sadista zeptal mladého Rusa, jaké bylo před válkou jeho povolání. Oslovený se odvážil odpovědět, že byl zámečnickem. Byl tedy odveden do dílny a Bachmayer ho vyzval, aby ve svěřáku něco opiloval. Protože způsob práce mladého Rusa nezdál se esesákovi uspokojivým, byl vězeň napřed zbit do bezvědomí a potom, již téměř utlučený, oběšen...

Další tátův dopis je datován dnem prvního výročí svatby našich, 29. březnem. Přeje v něm mámě vše nejlepší jak k prvnímu výročí sňatku, tak i k nadcházejícím velikonočům a přeje také, aby narození malého šťastné přestála. Oběma dohromady pak hodně zdraví. Kruté mrazy v Mauthausenu již pominuly. Máma ke svému překladu do češtiny připsala: „Náš první výroční svatební den, neméně smutný, než první vánoce.“

Těžko porovnávat, který kout pekla je snesitelnější ve srovnání s jiným, a přesně totéž je chtít posuzovat, který blok v Mauthausenu byl vhodnější k přežití více než jiný. Přece jenom ale asi v případě putování táty se strejdou po lágrových „ubytovnách“ lze, alespoň z jejich pohledu, jistě rozdíly zaznamenat. Tak třeba právě přesun z bloku číslo dvanáct na osmičku, někdy kolem konce roku 1941, je asi možno označit za cestu z bláta do louže. Osmému bloku totiž neomezeně vládl pološílený blockälteste – blokáč Artur. Dle tátova někdejšího vyjádření velmi věrohodně ztvárněný ve filmu Vojtěcha Jasného „Přežil jsem svou smrt“. Tento vrah spoluvězňů nechal jednou vysázet jak tátovi, tak i strejdovi pětadvacet ran býkovcem. Důvod si již přesně nepamatuji, ale mohla jím být jakákoli malichernost, třeba smítka na podlaze. Naštěstí měli v té době již naši jisté zastání ze strany svých známých mezi těmi, kteří nosili zelený trojúhelník stejně jako Artur. Takto označení byli všichni kriminálníci. Jejich kamarád Pepík Domanský dal s Arturem řeč a vyčetl mu, že nechal seřezat tátu se strejdou neoprávněně. Kupodivu blokáč jeho námitky uznal a aby svůj omyl napravil, zařadil „Brüder Dubs“ mezi své „oblíbence“. Nechával jim od té doby občas zbytky z nerozdaného přidělu teplé vody, označované za polévku, ale tím je zase dostával do nezáviděníhodného postavení vůči všem ostatním vězňům na VIII. bloku. Navíc stále hrozila reálná možnost, že táta se strejdou přestanou být pro něho jistým druhem oblíbené hračky, nebudou ho už dále bavit a o to hůře mohlo by se jim pak na osmičce vést. Když se tedy přibližně v polovině května 1942 dostali z VIII. bloku na blok číslo XIII, mohli by se zdát, že byli z nejhoršího venku. Nebylo to tak. Neomezeným pánem nad životem a smrtí byl na převážně Čechy doplňované třináctce zvířecký blokáč Mathias Ackelt, někdy psaný též jako Ackerl. Tento sadista byl mnohonásobným vrahem českých vězňů a i jeho krvavými rukama táta se strejdou prošel.

Jediným přesunem z bloku na blok, který přinesl tátovi se strejdou přece jenom jisté ulehčení, byl tak nakonec jenom ten první, když se stěhovali z karanténního bloku na XII. Tam už totiž nemuseli spát na holé podlaze, jako

tomu bylo v karanténě. Častokrát deštěm promočené hadry, ve kterých pracovali i spali, daly se tak teď na těle přes noc přece jenom na prýčnách usušit lépe. Na podlaze se ani ta trocha tepla, vydávaného zmučenými těly vězňů, udržet nemohla. Když se naproti tomu dostali na poslední necelé dva měsíce před osvobozením Mauthausenu jako prادلáci na blok číslo II, což byl blok pro tak zvané prominenty, mnoho již tehle přesun na jejich několikaletém údělu neměnil.

Příznačné je, že jak blokáč Artur, tak i Ackelt, byli mezi těmi, kteří byli, vzhledem ke svým pro nacisty neocentelným službám, z výkonu trestu propuštěni a mohli se přihlásit ke zbraním SS. Stali se příslušníky pancéřové divise SS (Panzerdivision SS). Přišli se dokonce ve svých nových uniformách „Panzergranadierů“ a v nejvyšších poddůstojnických hodnostech šikovatelů do Mauthausenu předvést. Jejich bývalí přímí nadřízení, blockführerové, museli teď před nimi poslušně srážet podpatky.

Tou zosobněnou šťastnou náhodou byl...

Táta se strejdou byli tedy v Mauthausenu již více než půl roku a lze s určitostí říci, že nebýt toho, že jim náhoda dopřála proniknout do složitého přediva sítě tvořené vzájemně se podporujícími vězni, naživu by touto dobou již nebyli. Tou zosobněnou šťastnou náhodou byl bezpochyby jistý Dušan Morman, předválečný Bóžův známý z vojny, který měl na jejich přežití největší zásluhu. Byl to původně pražský Němec, a v táboře pracoval ve stavební kanceláři lágru. Byl to on, kdo zajistil oběma později práci kameníků pod přístřeškem přímo v mauthausenském lomu, ale zejména se jeho prostřednictvím mohli hned po příchodu do lágru seznámit s mnoha dalšími, kteří jim pomohli přežít. Dal je třeba dohromady se svérázným řezníkem Leopoldem Hasieberem, Němcem z Moravského Mikulova. Polda Hasieber, jak mu naši říkali, dostal se do Mauthausenu za využívání svých cest mezi Vídní a Prahou nejen jako cest obchodních, konaných ve spojitosti s řeznickou živností, ale i jako misí kurýrních. Pře- vážel dopisy lidí, podle nacistů nepřátelských říši, a za to byl zatčen. V lágru pracoval, tak říkajíc, v oboru, tedy jako řezník, a jak mohl, tátovi se strejdou pomáhal. Zajistil jim například velice kuriózním způsobem mimořádný „příděl“ jídla. Znal totiž nějakého starého ševce z Vídně, zaměstnaného v lágrové obuvnické dílně, a ten, protože byl již bezzubý, dával tátovi se strejdou kůrky ze svého denního přídělu chleba. Nevím, co za svou službu dostával od Poldy jako protihodnotu, ale systém fungoval.

Ve svém druhém červencovém psaní táta potvrzuje přijem balíčku zasláného přes dosud platící zákaz a zašifrovaně prosí o další. Píše: „*Děkuji tetičce za její dopis, který mne velmi potěšil. S obsahem byl jsem velmi spokojen, ale zapomněla mi sdělit, co dělá Mirek z Velkého Pecnu.*“ Jak nesmírně byl pro něho sebemenší mimořádný příděl jídla důležitý, ukáže se o něco dále. Půjde ale o líčení nanejvýš hrůzoplňné, a tak možná jako protiváhu napřed něco poněkud méně drastického.

Bylo to někdy na jaře roku 1942, snad v neděli. Vězňové posedávali před svými bloky na prvním jarním

sluníčku a přemýšleli o své málo nadějně budoucnosti. Jen tak mimoděk padl zrak jednoho z nich na hranici mrtvol, složených ve vrstvách křížem přes sebe před krematoriem. Byly připraveny ke spálení. Hromada byla zalita slunečními paprsky a v jejich světle všiml si dotýčný nečekaného pohybu, který takovému uspořádání mrtvých lidských těl ani trochu neodpovídal. Nebylo pochyb. Jedna z mrtvol silně ostatní co do délky přesahovala, hlava jí z hranice vyčnívala a touto hlavou zcela viditelně otáčela! Vězňové neváhali ani chvíli a dotýčného z jeho hrůzného sevření vyprostili. V dlouhánovi snadno poznali kamaráda Roberta Hrdličku. Moraváka, jednoho ze sokolů uvězněných za naplnění přísahy věrnosti, ku které se zavázali své vlasti. Vysvětlení, jak se do hromady mrtvol dostal, nebylo nijak záhadné. Byl již tak zesláblý, že nejevil znatelné známky života a komando sbírající mrtvolky považovalo jej za jasný objekt své pochmurné činnosti. Nebýt jeho výšky, díky které vyčníval z hromady, zřejmě by skutečně v krátkém čase v hrůzně hranici zemřel. Takhle ale blahodárné jarní sluneční paprsky posílily v něm poslední skomírající plamínek života a Robert se probral. Dá se bez přehánění říci, že sluníčko prokázalo v tomto případě svou doslova životodárnou moc způsobem nanejvýš přímočarým. Příhodu uvedl jsem jako poněkud méně drastickou, ale dlužno dodat, že osazenstvo tábora považovalo ji tehdy za nanejvýš žertovnou a ještě dlouho sloužilo její vyprávění ku všeobecnému obveselení. Nakonec musím dodat, že Robert Hrdlička všechny další hrůzy Mauthausenu přežil a dočkal se návratu na milovanou Moravu.

„Du bist noch jung. Weg!“

Mohlo se zdát, že z nejhoršího už byl táta venku. Kru- tou zimu 1941–42 měl za sebou a tolik potřebné kontakty a vazby nezbytné pro přežití už měl vybudovány těž. Navzdory tomu všemu ale to největší ohrožení mělo přijít až teprve právě teď. Již téměř rok trvající nepřed- stavitelné hladovění oslabilo jeho tělo natolik, že z pod- výživy začaly mu otékat nohy a zakrátko nato začala se mu voda postupně ukládat po celém těle. Vzpomínal, jak ráno když vstával, nemohl se v odrazu v okně ani poznat. Jak ležel na boku, voda se mu nahromadila na jedné straně hlavy a zdeformovala její tvar natolik, že se na něho dívala karikatura dočista neznámého člověka. Mnohem nebezpečnější ale bylo, dosáhl-li otok srdce. To znamenalo definitivní konec. To vše táta velice dobře vě- děl, protože dennodenně mohl kolem sebe zblízka pozorovat celý průběh tohoto posledního souboje organismu s nedostatkem potravy, vrcholícího oním neodvratitelným vyústěním. V takovémto nervovém vypětí, umocňovaném ještě navíc nejistotou, přijde-li nebo nepřijde záchrana v podobě spásného balíčku z domova, bylo nesmírně obtížné uchovat si naději a znovu a znovu mobilizovat poslední zbytky sil nutné k přežití. Nejistota byla způsobena skutečností, že výjimečně, snad právě proto, aby vězně ještě více zdeptali na duchu, mimořádně propus- tilo někdy nacističtí tyraní bez povolení zasláný balík, aby hned nato veškeré záslily znovu vraceli zkažené zpět.

Nadevše jasněji dokládá to tátův dopis z 8. srpna 1942, který je plný čirého zoufalství i přese všechno nezbytné skrývání pravého významu slov kvůli lágrové cenzuře. Sebe za tím účelem označuje táta jménem mé sestry Jarmilky, která se narodila 29. dubna 1942, a kterou táta vlastně nikdy neviděl. I ona stala se, tak jako mnoho jiných, svým způsobem obětí války. Zemřela krátce po svých prvních narozeninách 25. května 1943 na zápal plic. Nebýt onoho nacisty způsobeného celosvětového šílenství, možná by už byla bývala mohla být zachráněna penicilínem...

Táta ve svém dopise píše:

„Věruško, co dělá teta a Mirek? Velmi často na ně vzpomínám, co oni, vzpomínají na mě též? Nebo na mě vůbec nemyslí? Vyříd' jim ode mne srdečný pozdrav. Věruško, nezapomeň chodit Járynce často pro tetiččiny výrobky, aby se brzy uzdravila. Doufám, že to brzy zařídíš, hlavně když to tetička udělá.“ Zmínku o uzdravení Járynky je možno, podle všeho, brát jako uvedení na pravou míru onoho obligátního „jsem zdrav“, které ani tentokrát nechybí. Dopis je celý po delší době opět psán cizím rukopisem a táta nesebral už ani dost sil, aby ho alespoň podepsal. Hrůzu z toho, co přinesou nadcházející dny, ještě násobí douška, ve které neznámý uvádí, že příští dopis přijde pro nedostatek papíru až za čtyři týdny. Příznačný je mámin komentář k pozdějšímu překladu tohoto psaní, plného zoufalství, do češtiny: *„Ještě dnes mě jímá hrůza nad tímto dopisem. Jak jsme byli bezmocní. Stačí přečíst takovýto dopis, aby v člověku vyvěřela prudká nenávisť vůči všemu německému. V ten čas jsme dostávali balíky zelené plísni zpět, v době největšího hladu. Bídni němci.“* (sic)

Zatím táta v lágru přestával už pomalu doufat a snad už smířen se vším, přihlásil se jednou po návratu z lomu na revír. Tak se říkalo táborové marodce. Nemohl nevěděť, že riskuje vše, ale možná si říkal, že vloží svůj život do rukou osudu nejen tím způsobem jako až doposud, tedy kousek po kousku, ale vyzve ho k odpovědi po svém konečném údělu hned a definitivně. Když se Pepík Domanský dověděl, k čemu se táta rozhodl, chodil nešťastný kolem marodky a nepřestával nadávat, že se zbláznil. Odchod na revír rovnal se v té době totiž téměř jistému propadnutí smrti. Neomezeným pánem nad životy vězňů byl na revíru posádkový lékař MUDr. Krebsbach z Bonnu, nazývaný, pro svou zručnou vášeň dávat nemocným smrtící injekce, „dr. Spritzbach“. Osobně tak usmrtil přibližně tři až 4 000 tisíce vězňů. Neméně hrůznou podobu bral na sebe osud i v osobě medicínského nedouka, absolventa esesácké zdravotní školy, dr. Richtera. Ten se učil na vězních operovat a vyhlédnuté oběti operoval nejen třeba kýlu, ale nesmírně rád prováděl zejména operace mozku. Samozřejmě aniž byl pro podobné zákroky jakýkoliv důvod a aniž měl s podobnými operacemi sebemenší zkušenost. Také on měl ve svém léčebném rejstříku smrtící injekce, ale na rozdíl od zmíněného „dr. Spritzbacha“, stačil zavraždit jen několik stovek vězňů. Zato si ale své oběti vybíral mnohem plánovitěji, protože, jak po válce dosvědčil později na revíru sloužící lékař z řad vězňů, pozdější tátův zachránce

brněnský chirurg, Dr. Univ. Prof. MUDr. Josef Podlaha, vraždil například s oblibou vězně s neobvyklým tetováním. Byl to právě Richter, který si nechal ušít rukavice z vydělané lidské kůže se zajímavými vyobrazeními. Do spárů takovýchto kreatur se tedy táta jednoho odpoledne po návratu z lomu vydal a podle všeho již si o svém osudu velké iluze nedělal. Na otoky dostal nějaké aspiriny a nezbývalo mu než čekat na ortel, který nad ním měl druhý den ráno při „vizitě“ vynést dr. Spritzbach. Když se osudová chvíle přiblížila, v tátovi se přece jenom znovu probudila již téměř ztracená touha žít a dostal tak z nadcházejícího setkání s netvorem spásný strach. Začal se potit, ani ne už tak pod vlivem aspirinů, ale mnohem více hrůzou z toho co má přijít.

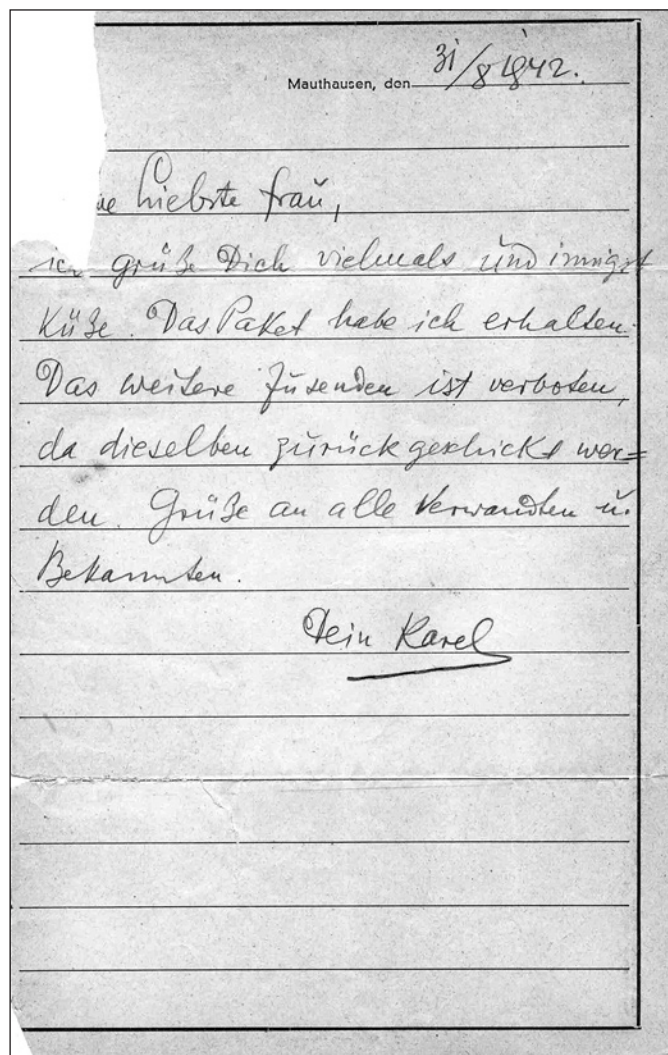
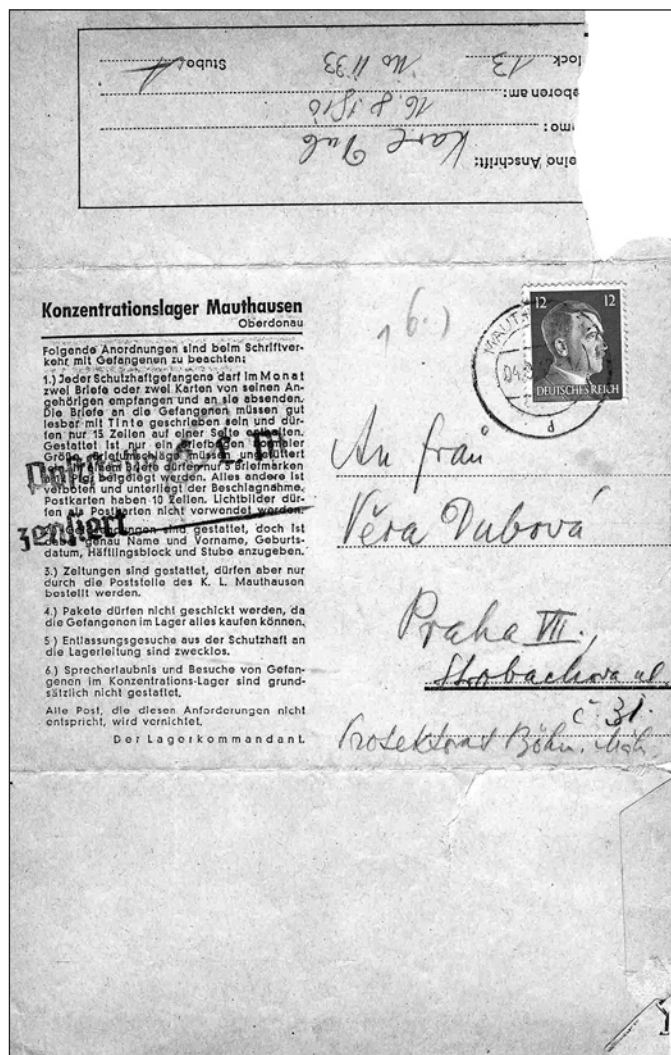
SS Sturmbannführer
Dr. Eduard Krebsbach – vrah;
oběšen 28. 5. 1947

Potil se tak silně, že otoky způsobené vodnatelností se jakoby zázrakem skoro ztratily. Když k němu Spritzbach došel a zeptal se ho, jak se cítí, řekl mu táta, že již dobře. Podobně mu odpovídal skoro každý z nemocných, protože dobře věděli, jaký je osud těch, kteří se dostatečně rychle nestačí uzdravit. Vládce revíru si proto tátu velice zkoumavě prohlížel, aby nakonec přece jenom řekl: „Du bist noch jung. Weg!“ („Jsi ještě mladej. Vypadni!“). V žádném případě nebylo to ale nějaké gesto soucitu s mladým člověkem, nýbrž šlo o čistý kalkul, že tenhle, než bude umučen, mohl by říši přece jenom nějakou práci ještě odvést. Někdy ale ani to k záchraně nestačilo a vše daleko spíše záleželo na momentální náladě dr. Spritzbacha.

Do táty se při jeho odchodu z marodky zavěsili ještě dva další čeští spoluvězňové, mladí kluci, snažící se uniknout z dosahu Spritzbachova. Táta usiloval se ze všech sil zachránit je, ale jeden z nich nedokázal se dostat dále než za vstupní dveře. Byl proto otažen na revír zpět, tentokrát definitivně. Druhým byl jistý Milan Divoký, který se s tátou dovlekl sice až na blok, ale do rána stejně zemřel. Táta přičítal později smrt většiny kluků podstatně mladších než byl on sám, dílem nedosažení ještě plných fyzických sil dospělého muže, ale dílem také v mnoha případech jejich neochotě vzdát se zlovyku kouření. Jak již jsem se zmínil, táta ani strejda tehdy nekouřili. Po válce navštívila potom naše ještě ve Strašnicích Milanova maminka a chtěla znát podrobnosti posledních chvil svého syna. Když jí táta vše vyprávěl, samou hrůzou omdlela a celé setkání stalo se pro všechny bez rozdílu nepopsatelným očištěním. Táta napříště již nikdy nepřijímal návštěvy příbuzných těch, kteří zahynuli v Mauthausenu, a na výzvy uveřejňované v tomto smyslu v novinách neodpovídal. Říkal, že to, co prožil, stejně nemůže nikomu slovy sdělit a vše ostatní považoval za zbytečné jitření citů.

Jak jen nepatrný kousek byl táta od smrti ve chvíli, kdy nad ním dr. Spritzbach stál, dokládá osud skoro stejně starého, či v tomto případě lépe řečeno, skoro stejně mladého Miroslava Holomuckého z Ostravy. Tento blízký kamarád pozdějšího stíhače RAF Františka Fajtla, původně letecký pozorovatel a fotograf od 63. výzvedné letky 2. let. pluku v Přerově-Henčlově, zůstal kvůli rodině po okupaci v Protektorátu. Krátce po 15. březnu 1939 se přestěhoval do rodné Ostravy. Zde nastoupil do civilního zaměstnání jako technik a na podzim se oženil. V Ostravě se zapojil do odbojové činnosti proti nacistům. Byl zatčen 22. března 1940 a po několikaměsíčním věznění postaven před stanný soud v Brně, který ho odsoudil k ochranné vazbě. Až po jeho zatčení v září 1940 se mu narodila dcera Mirka, kterou tak vlastně nikdy neviděl. Po vynesení rozsudku záleželo vždy na gestapu, které odsuzovaného předtím vyšetřovalo, do kterého ze tří různých základních druhů koncentračních táborů bude dotyčný odsunut. Tábory dělily se dle nebezpečnosti vězňů taktó. Do ochranné vazby v táborech I. stupně byli umísťováni vězni méně provinilí a velmi vhodní pro polepšení. Takovými byly Dachau, Osvětim I a Sachsenhausen. Podskupinou pak byl tábor Dachau A, určený pro vězně staré, méně práce schopné, vhodné pro práci v zahradnictví. Tábory II. stupně byly v Buchenwaldu, Flossenbürgu, Neuengamme a Osvětimi II. Byly určeny

pro ochrannou vazbu vězňů více provinilých, přece však schopných převýchovy a jistého polepšení. Tábory III. stupně byly v Mauthausenu a Gusenu a byly určeny pro ochrannou vazbu těžce se provinivších a nepolepšitelných odsouzených. Tajná směrnice, vydaná po souhlasu Himmlera, na počátku roku 1941 velitelem bezpečnostní služby a bezpečnostní policie (Sicherheitsdienstu a Sicherheitspolizei) Reinhardem Heydrichem, hovořila o tom, že vězně je třeba rozdělit nejprve dle stupně nebezpečnosti a teprve později je možno snad uvažovat o jejich přemístění dle potřeb. Miroslav Holomucký skončil tedy jako nepolepšitelný v ochranné vazbě v Mauthausenu a jak se naplnil jeho krutý a nemilosrdný osud, nechám vyprávět dnešního generála Františka Fajtla v úryvku z jeho knížky „Vzpomínky na padlé kamarády“, vydané v roce 1991 v nakladatelství Horizont. Generál Fajtla píše: „V Mauthausenu onemocněl Mirek flegmónou na palci. Žádal ještě s jedním kamarádem ošetření, ale byli odbyti. Druhý den, 22. prosince 1941, vyzvali je k jejich překvapení na ošetřovnu sami Němci. „To je divné, že dnes nás zase volají, když nás včera vyhodili,“ zazněla Mirkova poslední slova. A šel se dát ošetřit. Když spatřil v rukou lékaře injekční stříkačku, zděšeně a pomalu nastavil paži. Věděl, že po ní musí zemřít, neboť zločinný doktor Krepsbach, kterému se všeobecně říkalo Spritzbach, neměl slitování...“

Tohle psaní už táta mámě pro vysílení nejen neadresoval, ale již se ani nemohl podepsat.

Toto vše nemohla máma našťastí samozřejmě ani v nejmenším tušit, ale i tak byl pro ni další dopis z Mauthausenu spásným vysvobozením z mučivě trýznivé nejistoty. Vysvobozením však opravdu jenom na krátkou chvíli. Na dopise nebyla totiž tátovou rukou napsána tentokrát už ani adresa a ještě zlověstněji působilo, že dokonce i jeho podpis opět připojil někdo cizí. Táta už neměl dost sil ani na to. Někdo neznámý jeho jménem psal: „*Moje milá paní! Zdravím Tě mnohokrát a vroucně líbám. Balíček jsem obdržel a posílání dalších je zakázáno, budou posílány zpět. Zdravím všechny příbuzné a známé. Tvůj Karel.*“ Datováno bylo tohle psaní 31. srpna 1942. Máma pochopitelně posílala balíčky pravidelně dál a bylo to zcela určitě zejména tohle její usilování, které tátu dostalo nakonec z nejhoršího.

Konečně 13. září 1942 přišel tak zase dopis psaný vlastnoručně tátou. Zároveň s pozdravy děkuje v něm zašifrovaně za balíčky, prosí napříště o jejich zasilání dalších každých čtrnáct dnů a přeje vše nejlepší mámě k svátku.

V dopise z 10. října 1942 prosí táta obdobně potom o zasilání balíčků každý týden. Teď už začínalo být jasné, že Němci, vzhledem ke komplikacím ve svém ruském tažení, začínali pomalu chápat, že otroky několikasettisícové armády vězňů v koncentračních táborech mohli by pro potřeby válečného úsilí využívat mnohem efektivněji než dosud, kdy dávali jednoznačně přednost jejich likvidaci. K tomu ovšem nutně potřebovali, aby vězni byli fyzicky na tom přece jenom poněkud lépe než dosud. V souvislosti s naplněním tohoto svého záměru si zároveň uvědomovali, že starost o lepší výživu vězňů přenechaná jejich nejbližším, bude pro ně mnohem levnějším způsobem, jak tohoto cíle dosáhnout, než kdyby ho měli naplňovat na vlastní náklady. Nějaký čas tak posílání balíčků tedy nejprve mlčky tolerovali, aby asi za tři měsíce nato, někdy v polovině listopadu 1942, zásilky jídla z domova vězňům konečně oficiálně povolili.

Spásné balíčky posílala máma po jejich oficiálním povolení nejprve jednou týdně, později, když se režim jejich zasilání ještě více uvolnil, vypravovala už pak každý týden tátovi dva. Samotné provedení oněch životadárných pozdravů dovedla máma v krátkém čase k naprosté dokonalosti. Přípravovala tátovi regulérní obědy, které vkládala do vypraných střev a následně sterilovala. K tomu přidávala samozřejmě vše, co se kde dalo za nepříznivých válečných poměrů sehnat. Všechno bylo přece na lístky.

K obědům sterilovaným ve střevech a nabývajícím tak podoby blížící se silně vepřové tlačence, víže se i jedna docela legrační příhoda. Bylo to při povinné prohlídce došlého balíku. Když dostal esesák tuto službu konající náramnou chuť na kousek krásné tlačanky, která se na něho po otevření balíku smála, neváhal ani chvíli a se samozřejmostí privilegovaného nadčlověka si jednu část tlačanky odřízl a tátu blahosklonně propustil. Později se asi nadmíru divil stravovacím zvyklostem méněcenného slovanského českého národa, protože kousek, který si ukradl, obsahoval pouze porci knedlíků, přiložených

k masu na smetaně. V loterii kousků střeva s rozdílnými obsahy měl zkrátka smůlu a svoji nadřazenost prokázal nad ním naopak někdo jiný.

To byla obrovská výhra...

Teď teprve dalo se konečně říci, že po roce hrůzného strádání v Mauthausenu, dostal se táta z nejhoršího. Smrt hladem už mu nehrozila a i strašné tahání kamenů po schodech mělo skončit. Po příchodech transportů české mládeže a mladistvých v únoru 1942 byla po nějakém čase otevřena v lomu malá dílna, ve které se měli vybraní adepti z řad mladých vězňů naučit základům kamenického řemesla. Jak již jsem se zmínil dříve, zařídil Dušan Morman ze své pozice ve stavební kanceláři tábora, že táta i strejda dostali se někdy na podzim 1942 mezi ty, kteří měli být v kamenickém řemesle zaškoleni. To byla obrovská výhra, zbavující je dalšího z nebezpečí, ohrožujících jejich životy. Nebyli tak již bezprostředně přímým objektem běsnění hromadných vrahů z řad esesáků a neméně zruďných kápů, a jakožto svého druhu kvalifikované síly – „facharbajtrři“, stali se pro své trýznitele cennějšími. Tuto změnu obráží i nový přesun táty se strejdou z jednoho bloku na druhý. Po měsíční nucené korespondenční odmlce, kterou Němci čas od času na vězně jakožto odplatu za své neúspěchy na ruské frontě uvalovali, je tak další tátův dopis z 15. listopadu 1942 zaslán již z bloku číslo XI. To byl blok, na kterém byli kameničtí „učňové“ soustředěni. Jako jedna z mála dochovaných jedenáctka do dnešních dnů dosud stojí.

Blok č. XI jako jeden z mála stojí dosud. Dnes asi mnohem úhlednější, než když byl tátovi vězením.

Bohužel, uvolnění trvalo opravdu jen krátký čas. Za měsíc nato přichází dopis datovaný 10. prosincem 1942, celý psaný opět někým cizím a tátou jen stěží podepsaný. Jeho život byl znovu bezprostředně ohrožen. Dostal do obličeje v podmínkách lágru životu nebezpečnou kožní infekci – růži. Naštěstí táta onemocněl již v době, kdy se, jak jsem již zmínil, měnilo zaměření nacistických koncentráků z formy trestně politické na organizaci uzpůsobenou k plnění hospodářských úkolů války. Formálním rámcem této změny byl rozkaz WVHA – Wirtschaftsverwaltungshauptamt SS Obergruppenführera Pohla (generálporučíka SS Úřadu válečného nasazení vězňů), který činil velitele koncentračních táborů odpovědnými

za plné pracovní využití vězňů tak, aby tím, že toto pracovní využití bude vyčerpávajícím v pravém smyslu toho slova, bylo dosaženo nejvyšší míry produktivity. Tím zároveň bylo dáno, že dosud plně pracovní „nevyužitým“

Prof. MUDr. Josef Podlaha, DrSc.
v letech 1945–1947 děkan
Lékařské fakulty MU v Brně

vězňům měla být přece jenom jakási zdravotní péče věnována. Tu ovšem těžko mohli poskytovat esesáči vrahové s lékařskými tituly a jejich pomahači z řad kriminálních, převlečení za pomocný zdravotní personál. Bylo nezbytné přizvat k plnění nového úkolu už i opravdové lékaře z řad vězňů. V Mauthausenu se tak dostal tímto způsobem k práci na revíru chirurg profesor Podlaha z Brna. To vše dohromady byla nadevše důležitá souhra

událostí, jejichž zřetězení bylo vlastně nezbytnou podmínkou záchranu tátova života. Profesor Podlaha tátu z rúže vyléčil, a tak již za měsíc 17. ledna 1943 mohl se mámě ozvat dopisem, psaným vlastní rukou. Existovala ale ještě jedna okolnost, která přivedla profesora Podlahu z pozice nádeníka v lomu zpět ke službě lékaře, pomáhajícího lidem. Nemałym dílem přispěla tomu, i když dozajista ne zcela vědomě, manželka velitele tábora Zieryse, stížená náhlou příhodou břišní – zánětem slepého střeva. Ta při představě, že by ji měly operovat medicínské zrůdy typu Krebsbacha nebo Richtera, propadala děsu. Operace se odkládat nedala, hrozila perforace střeva s následnou otravou krve a nezbývalo proto, než urychleně hledat mezi vězni opravdového zkušeného chirurga. To byl tedy další z důvodů, který přiměl vedení tábora k povolání profesora Podlahy na místo ošetřujícího lékaře. Brněnský chirurg stal se tak z háftlinga předurčeného k likvidaci v mauthausenském lomu vlastně prvním lékařem v táboře hodným pravého významu toho označení.

Příhodu s manželkou velitele tábora vyprávěl mi v září 2002 jistý Walter Beck, který jel do Mauthausenu tímtež transportem jako táta se strejdu, ale který měl to štěstí, že se hned po karanténě dostal k práci v kanceláři. Jako takový měl tudíž všechny informace, tak říkajíc, z první ruky a nemám tedy důvod nevěřit v jeho podání i téhle o operaci Zierysové.

Profesor MUDr. Podlaha patřil do skupiny více než třiceti univerzitních profesorů a docentů, poněvíc z brněnské univerzity, kteří se do Mauthausenu někdy v první polovině roku 1942 dostali. Spolu s bakteriologem Dr. V. Tomáškem byli jedinými, kteří Mauthausen přežili. Profesoři Jan Florián, Antonín Šimek, František Koláček a K. Hora byli zastřeleni 7. května 1942 a ostatní byli ubiti na komandech. Mezi zavražděnými byli profesoři Fišer, Stocký, Grund, MUDr. Frankenberger, J. Jesenský, Aug. Bayer, Jan Bečka, Miroslav Křivý, Jaroslav Mrkos, František Říhovský, V. Rosický, Josef

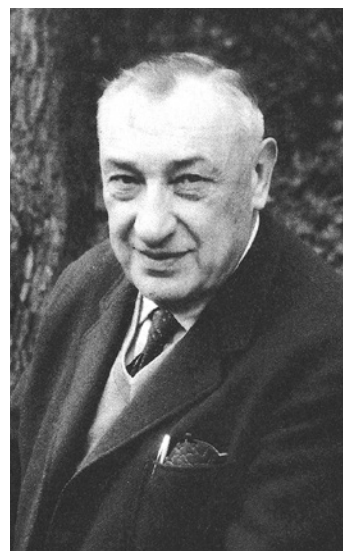
Sahánek, Stanislav Sahánek, Josef Tvrđý, T. Vacek, J. Vážný, Vl. Krist, Dr. Jebavý, doc. Hruďička a doc. A. Prokeš. Výkvět národa mučili a utloukali za komplexování ubožáci a pogramotní kriminálníci, kteří všichni dostali neomezenou moc nad životy všech ostatních, kteří se provinili zejména tím, že nebyli té ubohé intelektuální úrovně jako oni sami. V tom si byly nacismus a komunismus, stejně jakož i v mnoha dalších ohledech, podobny naprosto k nerozeznání. Profesoru Podlahovi byl táta vděčný po celý svůj život.

Táta měl na jaře roku 1943 již nejhorší za sebou, byl kameníkem a docházení spásných balíčků z domova nacisté již většinou bez problémů povolovali. Ani tak nebyl však tenhle čas pro moje rodiče obdobím nějakého psychického oddechnutí. Ve věku třinácti měsíců zemřela moje starší sestřička Járýnka. Svého tátu nikdy neviděla a znala ho jen z obrázku. Jeden moment s touto skutečností spojený mne obzvláště vždy dokáže dojmout. Krátce před svou smrtí, to už běhala, přinesla mámě ukázat protektorátní tisícikorunu s obrázkem Petra Parléře, kterou dostala od máminy tetičky k prvním narozeninám. Nadšeně jí mávala a volala: „Táta, táta!“...

Tohle největší neštěstí, které tátu s mámou v roce 1943 potkalo, nebylo, chválabohu, již ve zbytku roku s ničím srovnatelné, a ten odplynul již bez další podobné pohromy.

Se Štěpánem, jak mu říkali, tahali tedy ještě společně kameny...

Táta rád vzpomínal také na své spoluvězně z řad nejvyššího českého duchovenstva. Na prvním místě uvedu salesiána, pozdějšího biskupa a kardinála ThDr. Štěpána Trochtu a potom metropolitního kanovníka svatovítské kapituly, papežského preláta ThDr. Otakara Švece. Příchod do Mauthausenu prvního z nich je dle jeho vlastních vzpomínek možno klást do posledního týdne září 1942. Není divu, že si dr. Trochta již přesné datum nepamatoval, protože tou dobou už měl za sebou čtyři měsíce pobytu v Malé pevnosti v Terezíně, uvozené ještě několika dny krutých výslechů na gestapu v Pečkárně. Byl zat-

ThDr. Štěpán Trochta
18. 5. 1964 – instalatér

čen hned druhý den po atentátu na Heydricha 28. května 1942. Spolu s ním byl transportován do Terezína i dr. Švec a oba se setkali o něco později také v Mauthausenu. Osvobození se dočkali v koncentračním táboře Dachau, kam byli oba nakonec ke konci roku 1944 přemístěni. Táta vždy oceňoval jejich duchovní sílu, kterou neváhali rozdávat také jiným, a myslím, že lze říci, že kromě nelidského strádání a občasných pocitů beznaděje bylo

i jejich zásluhou, že měl k víře a Bohu tehdy v prvních měsících v Mauthausenu asi nejbliže.

Osudem Štěpána Trochty nejen za války, ale i jeho údělem později za komunistů, zabývá se kniha Jaroslava Novosada, vydaná v roce 2001 v nakladatelství Portál pod titulem „Štěpán Trochta svědek „T“. Ocituji z ní některé informace o denním běhu života vězňů v Mauthausenu, které mi zatím ve vypravování chyběly, a také některé, o nichž jsem přesvědčen, že není na škodu je zopakovat.

„Budíček byl v létě od pondělka do soboty ve 4.45 hodin, od 5.15 byl odpočítávací apel a po něm od 6.00 do 12.00 práce. Polední přestávka včetně namaširování a odmaširování do lágru k přepočítání pracovních komand trvala hodinu a od 13.00 až do 19.00 hodin opět pracovní doba. Znovu následoval odpočítávací apel a po něm výdej jídla. V neděli pracovala jen určitá vybraná komanda pro zbrojní průmysl a oddělení trestní. V zimě byl budíček v 5.15 hodin. Práce v kamenolomu trvaly do setmění.

Po levé straně vstupní brány byla věž s kovovými řetězy pro mučení. Vedle věže byla po pravé straně „zed' nářků“, kde se podle nálady SS odbývaly první výslechy, ponižování, vězni zde stáli hodiny, ba někdy až dny směrem ke zdi a byli přitom spoutáni řetězy. Na nástupišti čili apelpacu se konalo dvakrát až třikrát denně přepočítávání vězňů, případně se zde prováděly veřejné popravy.

V ubytovacích barácích sloužily ke spaní dvouposchodové dřevěné postele, kde na jedné posteli průměrně spali dva vězni. Protože s těly popravených na popravišti narůstaly potíže, bylo ve sklepě u ošetrovny vybudováno krematorium se třemi spalovacími komorami. Před spálením byla mrtvola ohledána na kamenném stole, zda nemá zlaté zuby, které by jí mohly být vyrvány, nebo jestli její kůže nestojí za stažení pro následné zhotovení kabelek pro příslušnice SS. Hned vedle krematoria byly plynové komory, „aby to šlo rychleji a bez přepravy zastřelených“.

Starý kamenolom byl vhodným místem pro mučení vězňů. Denně zde bylo nasazováno na práci až dva tisíce vězňů. Jako pracovní nástroje měli jen sekery a špičáky. Tisíce lidí zde ukončilo svůj život.

Nalámaný kámen pak vynášeli vězni po 186 příkrých a úzkých schodech nahoru k následnému stavebnímu využití. (...) Jsou to takzvané „schody smrti“.

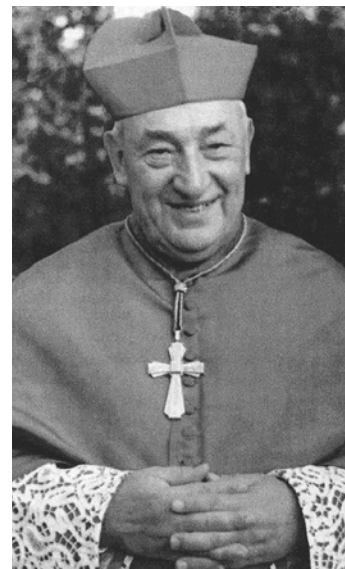
V útesu nejvýše položeném nad lomem byla takzvaná „stěna parašutistů“, odkud esesáci nutili vězně skočit anebo je shazovali po skalách dolů ke své zábavě ať už jednotlivě, či po celých skupinách.“

Při příchodu do Mauthausenu setkal se Štěpán Trochta znovu s Otakarem Švecem, který, již zcela zničený, byl v té době umístěn na nemocničním oddělení. Dostal se tam díky pomoci písaře Sonderrevieru učitele Nesvatby. Trochta sám byl umístěn na blok číslo XIII, tedy na barák, v němž bylo přebývat i tátovi se strejdou ještě něco přes měsíc. Potom byli, jakožto kameničtí učňové, převedeni na XI. Se Štěpánem, jak mu říkali, tahali tedy ještě společně kameny po mauthausenských schodech. V té souvislosti je jistě zajímavý údaj, uváděný v knize

o Štěpánu Trochtovi, který říká, že v průměru přežil vězeň při nošení kamenů něco méně než tři měsíce a jen výjimečně podařilo se někomu udržet se naživu déle než půl roku. Ve světle toho je potom asi mimo jakékoliv naše představy skutečnost, že táta se strejdou byli tímto způsobem týráni více než rok a také dr. Trochta vláčel kameny po schodech bezmála celých dvanáct měsíců.

Jako asi každý z mauthausenských vězňů, kterým se podařilo přežít, také dr. Trochta unikl smrti několikrát jen o příslovečný vlásek. Jednou byl například spolu s několika židovskými spoluvězni nasazen na vyvážení plných kádí blokových záchodů. Během plnění zmíněného úkolu znelíbilo se jeho pracovní nasazení jednomu z dohlížejících esesáků, a ten nešťastného Trochtu postřelil do ruky a do nohy. Nedorazil ho jenom proto, že se domníval, že už je mrtev. Když se po čase na marodce Štěpán z nejhoršího dostal, byla mu za pomoci přátel změněna identita a s číslem po některém zemřelém spoluvězni se přesunul na blok číslo IX. Mělo se tak předejít možnosti, že se dostane do nebezpečí, bude-li oním esesákem poznán, a také nebylo třeba uvádět na pravou míru to, že vlastně zabit ani nebyl.

Zdálo by se, že tak bylo zažehnáno největší ohrožení, které týranému knězi hrozilo, ale ani zdaleka to nebyla pravda. Tentýž esesák vyhlédl si ho totiž po čase jako oběť své úchylné sadistické zloby znovu. Nebylo sice jisté, zda Trochtu poznal či ne, ale ani v nejmenším to nic neměnilo na skutečnosti, že ho domlátil lopatou až téměř k smrti. Zachránce se i Štěpánovi profesor Podlaha, který ho dal na revíru znovu dohromady. Dokonce ho postavil

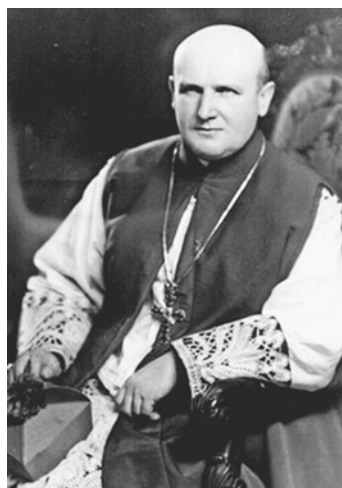

ThDr. Štěpán Trochta
12. 4. 1972 – kardinál

na nohy natolik, že ve srovnání se 46 kilogramy, což byla tělesná váha Trochty, když se ztlučení na marodku dostal, měl při jejím opuštění se 76 kilogramy šanci na přežití již mnohem větší.

Naštěstí nemusel se už Štěpán vrátit ani do lomu a při o něco lehčí práci v táboře mohl se tak dočkat přesunu do Dachau na konci roku 1944.

ThDr. Otakar Švec mauthausenskou periodu svého věznění

ThDr. Otakar Švec
nacistický koncentrák přežil,
komunistický ne

šťastně přežil také a přesně stejně jako jeho přítel ThDr. Štěpán Trochta a přesně stejně jako mnoho dalších, také on vděčil za svou záchranu obětavému profesorovi Podlahovi. I dr. Švec byl koncem roku 1944 přemístěn do koncentráku v Dachau a tam se dočkal nakonec osvobození.

... tátovo zhmotněné utrpení tak dodnes někde přetrvává

Počátek roku 1944 byl čas, kdy se konečně měla uzavřít kapitola tátova více než dvouletého utrpení v lomu. Jednu polovinu z té doby vyplnilo vláčení kamenů po nekonečných mauthausenských schodech a druhou pak jejich opracovávání. To když Dušan Morman pomohl tátovi se strejdou zařadit na místa kameníků – Steinmetzů. „Vrcholným kusem“, na kterém se společně s dalšími v době svého facharbeiterského období podíleli, byla zakázka na výrobu honosné žulové hrobky pro zemřelou matku nejvyššího zvrhů Himmlera. Nevím, kde tahle stará žena, která neměla raději nikdy žádné dítě na svět přivést, byla pohřbena, ale je dost možné, že její hrobka je dosud dochována a tátovo zhmotněné utrpení tak dodnes někde přetrvává.

Prvnímu poštětilo se opustit lom Bóžovi. Poranil si oko odlétnuvším malým úlomkem žuly a dostal se do péče profesora MUDr. Podlahy. Ten měl již tehdy z nám známých důvodů na sonderrevíru i revíru natolik pevné postavení, že mohl Bóžovi oko zachránit. V té době bylo už dokonce v jeho možnostech dostat strejdu na oční kliniku do Lince, ale takového řešení nebylo nakonec třeba použít a Bóža se uzdravil. Do lomu se již ale raději nevrátil. Možné bylo to jenom díky přispění členů sítě vzájemně se podporujících českých vězňů, kteří již v té době zastávali skoro všechny důležité funkce na správě lágru. Vystřídali v nich kriminálníky, kteří je do té doby ve většině drželi. Strejda začal svážet špinavé prádlo do táborové prádelny. Zakrátko polepšil si ještě mnohem více a stal se přímo jedním z vězňů na práci v prádelně zařazených.

Na konci roku 1943 byly práce v lomu omezeny a většina vězňů byla zařazena na práce v pobočných táborech. Snížení objemu prací v lomu vedlo k tomu, že někdy přibližně zjara roku 1944 dostal se táta do prádelny také. Byl zařazen k mandlu. Po pár měsících stal se pak dokonce předákem jedné z pracovních směn. V té pracovaly nakonec v posledním období fungování lágru převážně francouzské vězeňkyně a táta častokrát dával při vzpomínce na svoje snesitelnější mauthausenské časy žertem k lepšímu, jak ohromně rozšířil tehdy svoje jazykové znalosti. Jediné co v té době z francouzštiny pochytil, bylo jejich: „Comme ci comme ca“ [komsa komsa], když mu odpovídaly na pozdravení: „Comment ça va?“ [koma~sa va?] „Jak se máte?“, kterému ho předtím naučily. Hrozně nejhorší období bylo skončeno a nezbývalo než doufat v brzký zasloužený konec nestvůrné nacistické bestie!

Ani tohle, na první pohled příznivé období tátova věznění, neznamenal konec nebezpečí, někdy dokonce nebezpečí smrtelného. Vzhledem k tomu, že vězni již

byli zčásti pod ochrannou rukou profesora Podlahy, nehrozilo při lehčích onemocněních něco na způsob hrozného konce Miroslava Holomuckého, ale někdy ani brněnský chirurg vše nezmohl. Záležitostí, spadající do onoho prvního okruhu zdravotních problémů, byla těžká hnisavá angína, kterou někdy v této době táta onemocněl. Profesor Podlaha mu pomohl jednoduše. Omotal nějakou špejli kusem látky, tu napustil silnou jodovou tinkturou a bolavý krk mu bez skrupulí popsaným náčiním protáhl. Zákrok nebyl ani zdaleka bezbolestný, ale o to byl účinnější. Táta se angíny rychle zbavil.

Mnohem horší bylo, když někdy v polovině roku 1944 dostal se táta mezi přibližně 400 zdravých, na poměry v lágru silných vězňů, kteří byli vybráni za zkušební králíky na pseudolékařské pokusy s tzv. polyvalentními séry, to znamená séry působícími proti několika druhům mikrobů současně. Vězňové byli těmito séry očkováni a potom byla zkoušena jejich odolnost proti záměrnému nakažení příslušnou infekční chorobou. Výsledek byl sice zčásti příznivý, ale i tak velká část vězňů zemřela na následky neustálých krevních zkoušek. V té souvislosti připomíná Václav Berdych ve své knize „Mauthausen“ skutečnost, že v nacistickém Německu platila přísná omezení pokusů na živých zvířatech, kterými se zakazovala vivisekce, stejně jako nekrvavé pokusy, spojené se špatným jednáním s neomámenými zvířaty. Tento zákon vyhlásil Göring již 5. září 1933. Vězňové byli v pojetí nacistů tedy méně než zvířata!

K létu roku 1944 pojí se ještě jedna zaznamenání hodná událost. Přibližně od první půlky roku 1943 existovala v Mauthausenu dechovka složená z vězňů – muzikantů. Bylo to dáno již dříve zmíněným poznáním nacistů, že válka zdaleka nebude tak krátká, jak si původně představovali, a že prosté likvidování vězňů, bez jejich předchozího totálního využití pro válečnou mašinerii, je krátkozraké. Z toho důvodu systém využívání uvězněných poněkud pozměnili a následkem těchto opatření i v Mauthausenu částečně polevil likvidační režim. Jedním z hmatatelných výsledků změny poměrů bylo mezi jiným i to, že byl od té doby trpěn i vězeňský orchestr. Hrával převážně o nedělích, a byť byly jeho koncerty z různých důvodů, o nichž ještě bude řeč, čas od času zakazovány, přetrvával vlastně až do osvobození lágru Američany. Jeden jeho zvláště pikantní průšvih zaznamenám hned v úvodu. Moc se mi totiž líbí pro své kouzlo nechtěného a také proto, že vše vlastně nakonec dobře dopadlo.

Bylo to právě v červenci 1944, krátce po nezdařeném atentátu na Hitlera. Kutálka jako obvykle v neděli nastoupila na apelplac a zvesela zahájila lágrovou hymnou „Čtyři páry bílejších koní“. Stačilo pár taktů a bylo zle. Ani nevím, stihla-li ještě přehrát další tři verše „podkovy jim pěkně zvoní, ty mě povezou cestou za tebou“, tak jak je, nehledě na národnost, zpívali vždy s neskrývaným nasazením všichni vězňové. Nic nepomohlo, že muzikanti byli ve všem vlastně nevinně, protože nemajíce, stejně jako ostatní koncentračníci, žádného přístupu k posledním zprávám, neměli o nějakém atentátu na Hitlera ani tušení. To však příliš nepomohlo a dechovka

byla na nějaký čas zakázána. Jenom změna poměrů k lepšímu zabránila tomu, že aktéři nezaplátili své účinkování životem.

Jak již řečeno, nebyl to zdaleka jediný a také ne první průsvih kapely. Již někdy záhy po svém ustavení nabyla takového věhlasu, že se jí komandant lágru odhodlal pochubit i místnímu nacistickému vedení oblasti, do níž Mauthausen patřil. Jedné neděle se dostavil příslušný gauleiter s celou svojí suitou a kapelník Rombaer, německý kriminálník, zvedl taktovku. Protože jádro orchestru tvořili samozřejmě Češi, byl repertoár dán celkem jednoznačně. Na uvítanou nacistických potentátů zazněl „Slavnostní pochod“ z Rusalky od Ant. Dvořáka. Ne snad, že by primitivové z nacistického vedení poznali autora skladby, dokonce si snad zpočátku důležitě pokyvovali hlavami do taktu. To všechno ale jenom do chvíle, než si jeden z esesáků všiml, že muzikanti hrají z českých not! Za to, že si dovolili hrát německým nadlidem sprostou českou „scheißmusik“, chtěli dát nebohému kapelníka na místě zavřít do bunkru a orchestr s okamžitou platností definitivně rozpustit. Pro danou chvíli všechny zachránilo jenom to, že se velitel tábora Zierys nechtěl znemožnit úplně. Jako příklad správného čísla vhodného do slavnostního programu a zároveň jako svým způsobem odčinění nevhodného začátku koncertu bylo hudbě nařízeno zahrát „Florentinermarsch“, na který si některý z esesáků náhodou vzpomněl. Že je autorem „Florentinského pochodu“ známý český skladatel Julius Fučík, to už samozřejmě nevěděl.

V roce 1944 dostal se do Mauthausenu na nějaký čas také slavný český fyzik, profesor Univerzity Karlovy v Praze František Závíška. Bylo mu již šedesát pět let. Příruční slovník naučný se o jeho mauthausenské epizodě vůbec nezmiňuje a uvádí, že byl pro svůj protinacistický

Prof. PhDr. Fr. Závíška
nar. 18. listopadu 1879
ve Vel. Meziříčí

postoj poslán do koncentračního tábora v Osterode v Harcu a byl ubit tak, jako mnoho jiných, těsně před koncem války na pochodu smrti.

Táta zcela pochopitelně pana profesora Závíšku nesmírně respektoval už pro jeho znalosti a přehled ve věcech matematiky a fyziky, ale nesmírně rád o něm vyprávěl ne z tohoto důvodu, ale naopak v souvislosti s jednou drobnou příhodou. Jak řečeno, bylo to někdy v roce 1944, kdy už měl táta bezpečné postavení předáka jedné ze směn v lágrové prádelně, vším potřebným byl zásobován balíčky z domova, a jak říkal, nějakým citelným nedostatkem netrpěl. Jako pro pradáka nebylo pro něho také žádným problémem obstarat panu profesorovi nějaké lepší ošacení, když se taková potřeba ze strany starého pána ukázala. Ten byl za poskytnutou službu nesmírně vděčný, ale jeden problém ho přece jenom trápil.

Nevěděl, jak se odvděčit. Táta nic nepotřeboval. Pan profesor ale uměl čekat.

Stalo se to někdy v neděli. Vězni užívali volného dne a táta se strejdou najednou s rozmrzením zjistili, že nemají co kouřit. Tou dobou již svému zlovyku opětovně holdovali, protože vzhledem k jejich lepšícimu se postavení nehrozilo žádné nebezpečí, že by tím snad likvidovali své vyhlídky na přežití, jako by tomu bylo bývalo v počátečním období jejich fyzického vysílení při tahání kamenů ve spojení s nepředstavitelným hladověním. Tátova neukojená touha po cigaretě, to byla chvíle pro pana profesora. Cigarety mu poskytl ze zásoby, kterou si pro ten účel již delší dobu střídal a přidal také zároveň vysvětlení, proč s výrazem vděčnosti tak dlouho otálel. Vysvětlil, že v době bezproblémového zásobení cigaretami by si táta jeho dárku jen stěží všiml, a proto tedy nezbyvalo než čekat, až nastane příhodná chvíle a bude zase jednou s kuřivem na dně. Tak si bude potom spíše pamatovat, že mu jistý stařík v nouzi vypomohl. Táta byl logikou zdůvodnění páně profesorova postupu natolik okouzlen, že si nakonec skutečně okolnosti přijetí milého dárku od pana profesora Závíšky pamatoval po celý svůj život. Dávno potom, co byl tento slavný český vědec umučen 17. dubna 1945 někde na poslední své strašlivé pouti Spojenci doráženým bestiálním nacistickým Německem.

Zbytek roku 1944 i čtyři měsíce roku 1945 nesly se již převážně jen ve znamení vzájemné korespondence našich. Kalich hořkosti už byl skoro dopit. Zbývalo jen vyčkat neodvratného konce nacistické bestie. Ta nádherná chvíle nastala v Mauthausenu 5. května. Svoboda dorazila do lágru kolem poledne. Dole pod táborem zastavil americký tank!!

Mezi jinými osvobozoval v té době Mauthausen i jistý tehdy devatenáctiletý Dwight Milen. Jaký to byl asi pro něho zážitek, dokládal v roce 2005 jeden z pořadů ČT. Ten ukazoval sraz amerických veteránů z 11. obrněné divize na jaře roku 2005 v Los Angeles, který se konal při příležitosti šedesátého výročí ukončení války. Dwight Milen se ještě po šedesáti letech rozplakal při vzpomínce na své strašlivé zážitky z Mauthausenu...

Tatínek Karel Dub,
narozen 16. 8. 1910,
zemřel 15. 10. 1979

Maminka Věra Dubová,
rozená Svárovská,
narozena 16. 5. 1921,
zemřela 25. 4. 2006

Věnováno památce mého tatínka a maminky.

Karel Dub ml.

Deník šestnáctiletého dospívajícího chlapce, v době svého nasazení, v březnu a dubnu roku 1945 v Sokolnicích a Brně

Míla Pekař
Ohrazenice č. 87
p.p. Turnov
Sokolnice u Brna
Tábor 1023/13 u Páralů

Sokolnice – březen 1945

15. Čtvrtek. Odjezd z Turnova v 3/4 na 9 přes Jičín, Ostroměř, Hradec Král., Pardubice, Zwittau na Brno. Před Brnem poplach asi 1/2 hod.

16. Pátek. V Brně asi 5 minut a pak poplach nový. Odjeli jsme poslední a fofrem jsme jeli za Brno, aniž bychom věděli kam, přímo na místo prací. Na nádraží jsme čekali – panák od kuratoria na pomoc zákopníkům nás rozdělil a opatřil povozy na odvezení zavazadel do vsi.

Rozdělili byty a pro nás dali privátní, ne hromadné (prý to je podle starých zák. nejlepší), ale byt neměli. Našli jsme si sami v hospodářství nocleh na den v teple a s kuchyní. Šli jsme do hospody najíst se z vlastních zásob. Zde ve vsi nemají vlastní vodu, nýbrž skoro všude Šaratici, kterou pumpují ze studně zcela obyčejně. A v hospodě přidají trochu šťávy a maj střík. Napsal jsem korespondenčník a šli jsme spát na dekách.

17. Sobota. Prima jsme se vyspali. Vedle mě spala kvočna s kuřatama a dostali jsme k večeři od hospodyně kávu bílou (ptala se nás předem, jestli chceme se smetanou!) a každý jeden rohlík. Byl nám děsný hic, ale fajn se spalo. Poslouchali jsme večer řeč Moravce. Ráno jsme vstali v 6 hodin a dostali jsme opět bílou kávu sladkou s cukrem. Pak jsme si prohlédli okolí. Jsme ve strachu o stálý nocleh. Ostatní spí po hospodách, ale my chceme privat. Jak se proslýchá, mají zákopníci, kteří jeli domů, za týden znovu jet na zákopy. Máme zde kuchyň sami pro sebe.

V 10 hodin dnes jsme se sešli na návsi, kde nám rozdali lístky na jídlo. Pak jsme marně hledali byt. Nenašli jsme, ale našli jsme plac v hospodě. Šli jsme škemrat o slámu, a přesto, že vše je už rozebráno, ochotně nám vyhověli a ustlali jsme si u kamen. Sešel jsem se při hledání slámy s Hradečáky, kteří chodili se mnou do školy. K obědu jsme měli prima polévku bramborovou a guláš. Večer od šesti hodin jsem šel do biografu na „Justiční omyl“. Večer byl ohromný cirkus na lágru až do 1/2 11 hod.

18. Neděle. Měli jsme k obědu houskové knedlíky a sekanou. Odpoledne jsem byl na házené. Hrozně pomalá hra. Večer brzo spát.

19. Pondělí. První den práce. Ráno brzo vstávat na kafe a pak nástup. Málo nářadí. Celý den jsme nic nedělali. Oběd brambory, salám.

20. Úterý. Píši 22. ve čtvrtek. V Brně. Teprve skutečný pracovní den. Dělalí jsme na protipancéřových zákopech 5 m širokých a 3,70 m hlubokých a 6 osob dostalo 5 m. To je čtverec 5 × 5m. Dělalí jsme u tratě a blízko potoka

a někteří brzo narazili na vodu. Udělali jsme za den, tj. od 8–3 hodin asi 70 cm hluboký kus 5 × 5m. K večeři, to je ve tři hodiny jako oběd, byly knedlíky houskové a vepřová s omáčkou. Večer jsme hráli kulečnick s dírama v hospodě.

21. Středa. Chci se hodit marod. Proto jdu ráno nechat se zapsat a zároveň jsem dostal slamník a deku, protože moje je krátká. Nacpali jsme slamníky a šli si zahrát kulečnick. Přišel na nás z „Péče“ ten mladej a vyhodil nás, ale slušně. K obědu byla bramborová kaše, omáčka a maso hovězí. Pak jsem byl u lékaře. Na lehkou práci nemusí uznávat, prý na zákopech žádná není. Dal mi 2 dny odpočinek a pak dělat. To se vůl zmejlil. Došla též některým klukům první pošta i balíčky.

Večer jsme šli do biáku. Dávali prima český film „Přijdu hned“ v hlavní úloze se psem a s T. Pištěkem. Dochází mi chleba z domova. Také dnes byl jako včera poplach, jen s tím rozdílem proti včerejšku, že nebyla letadla vidět.

22. Čtvrtek. Ráno jsem se rozhodl, že pojedou do Brna. Jeli jsme s Pecinem, který byl též marod s okem. Jel jsem na plošince s kuratorijcem. Ten vypravoval o náletu na Brno. Jeden kuratorijec odjístil 5 časovaných bomb. Kolem trati v polích ohromná spousta „trychtýřů“ od bomb.

Pak jsme procházeli Brnem. Všude spousta trosk na silnicích. Vše normálně běží. Električky jezdí v jednom kuse. Proti ohromné rozloze Brna jest to maličkost, ale stejně hrozné škody. Na př. Batřin palác, který byl skoro celý ze skla, jest nádherný. Vypadá jak ohromná sedmi-patrová dřevěná budova s několika malými okny. Místo jednoho ohromného jsou prkna a jen kousek skla. Právě jsme šli kolem Špilbergu a vtom se ozval kvilivý tón poplachových sirén, které splynuly v nádhernou hudbu. Začaly a skončily všechny najednou. Snažili jsme se dostat z města. Šťastně jsme vylezli na pole za městem a pěkně jsme si lehli na sluníčku.

Po skončeném poplachu jsme mazali rovnou na dráhu. Měli jsme hlad – od rána bez jídla, tak jsme šli do hospody naproti nádraží. Oběd byl knedlík jak kule od biliáru, zelí a uzenka. Bylo to prima. Vlak jsme akorát stihli a přijeli domů.

23. Pátek. Chtěl jsem jet rovnou do Brna, ale pak jsem musel jít do kuchyně škrábat brambory. K obědu guláš, čaj a dvě buchty.

24. Sobota. Šel jsem znovu dělat. Odpoledne jsme si vzali dovolenou a jeli jsme asi 50 kluků s vedoucím do Brna. Ve vlaku se zpívalo a bylo veselo.

Přes Brno jsme šli v trojstupech a zpívali jsme. Přišli jsme ke stadionu. Stadion je nádherná budova a nádherný stadion, otevřený s fotbalovým hřištěm. Krásně do kruhu sedadla jak v Praze. Hrací plocha rovná jak tenis. Vedoucí – Moravák – koupil lístky místo na box do biografu. Tak jsme šli dál a koupili lístky na box. Byly po 25 korunách. Nádherně vybaveno vše. U vchodu utrhnou lístky a pak – ohromný sál, šatna, kol dokola samá

zrcadla. Do hlediště nikdo nesmí ve svrchním oděvu. Viděli jsme 11 zápasů. 2 nerozhodně, 1 KO, ostatní na body. Zpět jsme jeli v půlnoci.

25. Neděle. Volno – spal jsem do devíti, pak pro kafe a na kulečnick – odpoledne na Mohylu – večer do biografu. Hráli „Milionářem na zkoušku“, docela dobré

26. Pondělí. Opět dělat. Dozvěděli jsme se, že máme sobotu, neděli a pondělí (příští) volnou. Večer jsem šel psát do hospody tento deník.

27. Úterý. Zůstal jsem doma, že půjdu odpoledne k lékaři. Loupání brambor jsem tak tak ušel. Večer jsem sháněl lístek k lékaři u vedoucího, nenašel jsem, tak jsem k lékaři nešel.

Z domova jsem nic dosud nedostal, tak jsem šel poslat telegram znění: „Pošlete balíky, potravinové lístky, pište doporučeně, nic mi nedošlo“.

28. Středa. Jsem chtěl zůstat doma, ale musel jsem na pracoviště. Nic jsem skoro nedělal. Večer jsem šel na americký kulečnick.

29. Čtvrtek. Zůstal jsem doma. Ráno jsem běhal na poštu, jestli tam nebude balík nebo pošta. Vtom jel celý vůz balíků a při skládání jsem spatřil tatíčkovu písmo a zároveň balík. Už jsem se olizoval, ale pak jsem byl zklaman, když jsem viděl chleba. Rozradostnilo mě po rozdělení to, že to byl bílý. Zároveň jsem obdržel doporučený dopis. Dnes jsme fasovali také maso.

30. Pátek. Dnes ráno jsem posílal dopis, kterým jsem oznamoval příjem chleba. Když jsem přišel na lágr, řekl mi Jarda Najmanů, že tam mám na poště doporučený dopis. Šel jsem tam a na poště mi vydali balík, v němž jsem ihned nahmatal vánočku. Měl jsem ohromnou radost, neboť den před tím kluci dostali taky vánočky a já jen chleba.

Odpoledne jsem šel do Telnice k Božímu hrobu. U kostela jsem se setkal s Valdem. Šel se mnou do Sokolnic. Bylo mi nák nevolno a večer jsem měl horečku. Tekla mi krev z nosu a bolelo mě břicho. Poslal jsem telegram o balíkách.

31. Sobota. Ráno mě bolelo ještě břicho. Celý den jsem byl na lágru. Dostal jsem dopis od Milana a Františka. Milanův dopis mne překvapil.

Sokolnice – duben 1945

1. Neděle. Byl jsem ráno v kuchyni, dávali bílý kafe. Pak jsem šel do hospody k Chlupom napsat Milanovi dopis. Hráli tam chlapi karty až o 500–1000 korun. Odpoledne jsem šel na turnaj – zákopnický. Pěkná hra. Od pěti hodin jsem byl v biografu. Hráli „Kluci na řece“.

2. Pondělí – pomlázka. Šli jsme dělat. Jako lehká práce jsem šel do kuchyně. Škrabali jsme jen do ½ 4., kdežto na zákopech do ½ 5. hodiny. (V neděli jsme dostali 3 velký beránky a 1 lžici marmelády). V pondělí sekaná, brambory s cibulkou, 2 vejce vařená. Večer jsem byl v Újezdě, byla tam střelnice a kolotoč. Šli jsme do hospody na pivo. Kluci objednali pro každého dvě štamprlata. To je pro celý stůl po 8. Kluci šli pak pít to pivko. Salaba byl trochu namáznutej.

3. Úterý. Jsem se hlásil jako na lehkou práci, ale do kuchyně se mi nechtělo. Proto jsem řekl při nástupu, že

se budu hlásit o lehkou práci u majora. O práci jsem se hlásil a on mi řekl, abych na něj čekal. Když dlouho nešel, šel jsem já na lágr a již jsem nic nedělal. Byl zde vrchní inspektor pro zákopové práce, a tak jsem se musel krýt. Proto jsem se šel projít a ztratil jsem nůž. Když jsem byl na lágru, spatřil jsem ještě s jedním klukem oknem kontrolu z Brna. Máme zde takové dvojité dveře, a tak jsme se za ně schovali. Kontrola chodila až ke dveřím, my jsme ani nedutali, ale nevšimli si dveří.

4. Středa. Ráno zase jsem byl při nástupu zapsán, jako že dělám, ale o práci jsem se vůbec nehlásil a šel jsem na lágr. Byl jsem v biografu.

5. Čtvrtek. Při nástupu jsem se hlásil a jinam jsem dělat nešel. Donesl jsem jen opravit okna.

6. Pátek. Hlásil jsem se opět při hlášení, ale dělat jsem nešel. Donesl jsem zasklít dveře.

Měli jsme kabaret. Byli tam chlapi od kuratoria pověřený ministerstvem, utahovali si z vedoucích. Večer Tepelský si po zhasnutí zpíval, napomenuli jsme ho po dobrém a pak dostal „deku“. Ustrojil se a šel ven do předsíně, vzal 2 lopaty a praštil jimi do dřevěné přehrady. Kluci vyskočili z okna, byl tam četník, pozvali ho dovnitř. Četník ho hledal a našel ho ve škole. Pendrekem mu jich nandal a poslal ho spát. Dostal jsem lístek od tatíčka.

7. Hlásil jsem se zase jako přítomen, ale dělat jsem nešel, uklidil jsem. Dnes zde sbírali kola. Každý, kdo jel na kole, sebrali mu je, ani slovo neřekli, ani lístek nedali. V úschovných rabovali a hned odvezli všechno. Byl zde odvod koní ve čtvrtek a koně neodvezli. Ale dnes, kdo jel někam s koňmi a vozem, přišel domů pěšky, protože mu sebrali koně i s vozem.

V ½ 12. jsme jeli ještě s jedním klukem do Brna se vykoupat. Byl poplach, tak jsme stáli před Brnem asi hodinu. Měli jsme štěstí. Jináč to by byla nuda, ale jeli s námi Pražáci s harmonikou a kytarou a prima zpívali. Zpívali také písničky o Berlíně při náletu a o hladu jaru. Pak jsme přijeli do Brna. Elektrikou jsme přijeli do městských lázní. Čtyři koruny to stálo na sprchy. Nejprve jsem s tím neuměl manipulovat s páčkou, protože to byla jen jedna a tekla chvíli teplá a chvíli studená. Pak jsem na to přišel a prima jsem se vykoupal. Elektrikou jsme jeli až k divadlu. Pak jsme si prohlíželi „Jenu“ a šli na dráhu. V Buffetetu jsme si koupili chleba a uzenku.

8. Neděle. Ráno jsem dělal na pancéřovém zákopu na silnici. Odpoledne jsme byli s Jardem Najmanovým na Mohyle míru. Viděli jsme bombardovat Brno. Letadla letěla přes nás. V oboře mnoho bažantů. Večer jsem byl v bio „Tříkrát svatba“. Bylo to dobré.

9. Pondělí. Již s novými vedoucími jsem pomohl uklidit a jinak nic. Večer jsem šel k lékaři. Poslal mě do Brna. Pak domů.

10. Úterý. Jsem jel sedmičkou do Brna. Jela až ve ¼ na 9. V Brně jsem chodil s klukama Jardem Najmanovým a Kolářovým. Koupili jsme si písničky a já školu na kytaru takovou, jakou měl pan Hnyk.

Pak jsem jel elektrikou do nemocenský pojišťovny. Ohromná budova. Z jedné části mě posílali do jiné, až pak jsem šel do jiného čísla, a tam jsem se dostal

k doktorovi. Jezdí zde výťah jako v Hradci v Asu. Odevzdal jsem lístek a dali mi jiné, abych prý přišel až 4. května, to je za měsíc.

Když jsem přijel elektrikou k Baťovi, jel jsem na Cejl, kde to bylo nedělním náletem potlučený. Dostal jsem od kluků a od nějaký ženský střepiny. Vše zbořený. Doma na lágru mi řekli kluci, že jedeme pryč.

Sokolnice – Brno

11. Středa. Ráno jsme jeli se zavazadla na dráhu. Rozloučili se s námi Sokolničtí s dechovou hudbou. Jeli jsme sběrným vlakem do Brna. V Brně na nádraží jsme se seřadili a elektrikama jsme jeli na Pražskou třídu č. 32. Jel s námi vedoucí a přešli jsme kasárna až na č. 102, tj. tři zastávky nebo 800–1000 metrů. Nadávali jsme, ale co se dalo dělat, museli jsme zpět pěšky s naším nákladem asi 25–30 kg. Hnali jsme přímo celou cestu, abychom nadehnali náskok, který ostatní získali! Pak jsme se ubytovali v kasárnách na vlastních slámnících a na zemi. Pěkně jsme se vyspali. K jídlu nám dali v Sokolnicích kousek salámu a 2 housky velké.

12. Čtvrtek. Dobře jsme se vyspali. Vstali jsme v ½ 6. hodiny, ustrojili, bez kafe a beze všeho jsme šli na rozkaz a ranní čtvrt hodinku. Měli jsme vše uklidit do 11 hodin.

Asi v 9 hodin slyšeli jsme pár ran z tanků, ale rány bomb jsme neslyšeli, pak zahoukat sirénu, pak letadla a konec náletu za chvíli. Ani jsme nic nevěděli, že nedaleko uprostřed Brna shazovali bomby. Za pět minut přišli kluci, kteří měli dovolenku ven, a byli v postižených oblastech. Náhodou se nikomu z nich nic vážného nestalo. Jen dva kluci utrpěli zranění ne moc velká na hlavě od létajícího skla.

Z města chodili kluci a říkali, jak tam jest vše zvedené a lidé zasypaní. Bylo nás kolem jednoho kluka asi patnáct a rozhodli jsme se jít k vedoucímu, abychom mohli jít odklízovat. Nedovolil to. Šli jsme za chvíli na obyčejného vedoucího na Apeláka. Ten to schválil, přimluvil se u Oberbetreuera a ten dovolil, že kdo chce dobrovolně, že může jít. Šlo nás přes polovinu kluků v táboře.

Cestou jsme potkali kamaráda, který byl zasypaný, ale jen částečně. Pochodovali jsme potlučenejma oblastma. Lidé vyhazovali a vynášeli v košících sklo na ulici z rozbitých oken. Po zemi všude plno skla. Při cestě jsme viděli dva zabité koně – jeden měl celý zadek oddělený, rozbitou elektriku a jiné. Rozbilo to asi 4 elektriky. Na silnicích a v barákách zůstaly nevybuchuté bomby, ale ne časovky. U Ara byly asi 4 domy rozbouřené.

Pak jsme šli na Zelený vrch – tj. pod Petrovem – který byl při nedělním náletu již postižen. Spadlo zde v okolí hodně bomb a na náměstí byly tři velké „trychtýře“. K jídlu jsme měli ráno jen černou horkou kávu a teď, když jsme došli na náměstí, bylo již 11 hodin a začali jsme mít hlad. Přišli jsme na roh pod Petrovem a tam začali právě odklízovat v domě, kde byli zasypaní tři lidé. Již dva měli vytažené a vevnitř byl doktor, kluk a dcera. Ihned nás rozdělili na tři díly, dva šli jinam a my

jsme zůstali. Někteří šli nahoru na zbořeniště, někteří dovnitř a my jsme zůstali venku. Tam nám házeli trámy, prkna, kusy podlahy atd. a my jsme to odklízovali stranou. Pak bylo potřeba z prostředku zbořeniště odstranit mnoho cihel, aby se udělala díra, kudy by se snad dalo něco podniknout řetězy a házeli jsme si cihly, a tak je dopravovali stranou pryč od zbořeniště. Byl to starý barák, první poschodí bylo zasypano druhým a střechou. Právě v zasypaném prvním poschodí byl zasypaný jistý doktor.

Ze ztrouchnivělých trámů a z cementu, z cihel se strašně prášilo tak, že jsme byli za chvíli pokryti vrstvou prachu. Asi ve ¾ na 2 jsem toho nechal a šel jsem s několika kluky na rozkaz vedoucího si zahrát na policii. Museli jsme uzavřít vchod do ulice, aby množství zvědavých nepřekáželo.

Hlad a žízeň byly nesnesitelné. Přinesli tam bančičku kafe, tak jsem si tři loky dal. Přešel mě i pocit hladu. Pak jsem dostal bez lístku chleba. Rozdal jsem celé kilo.

13. Pátek. Nic se nedělo. Nebylo náčiní. Kluci se rozutekli na kopec. Nic k jídlu. Šli jsme teda domů. SS-man zuřil a hádal se s vedoucími. Kluci zavřeni pro utržení zámků.

14. Sobota. Marodil jsem a měl jsem rozbité boty. Nic jsme nedělali, jen uklidili chodby. Byl jsem v biografu na „Prstýnku“. Bylo to prima. Pak „Nezapomenutelné děvče“.

15. Neděle. Ráno jsme spali do ½ 4. Již několik kluků uteklo. Vlezli jsme od ½ 9. do krytu. Byly zde celý den nálety. Od ½ 9. do pondělního rána jich bylo 11 vostrých a 4× jen předzvěst. Každou chvíli houkali jednou předzvěst, pak vostrý, akutní nebezpečí, konec a stále se to střídalo.

Doslov

Deník není, bohužel, úplný. Otec zřejmě pobýval v Brně delší dobu, ale o zbytku doby nic nenapsal.

Někomu by se možná zdálo, že toho tam moc nenapracoval. V tom je ale právě ta statečnost. Protože úkolem „totálně nasazených“ bylo poctivě a s co největším nasazením pracovat pro Hittlera a jeho říši. Protipancéřové zákopy měli stavět proto, aby zabránily osvoboditelské armádě v postupu. V jiných lokalitách byly za odmítání práce tvrdé tresty.

Levá strana ulice Komenského – úsek od dnešní restaurace Na Sokolovně po ústí ulice Pod Stráží

Několik bodů z vyprávění MUDr. Jiřího Světelského

Narozen 20. 7. 1928 v Hradci Králové

1. Povolávací rozkaz – student septimy.
2. Cesta z Hradce Králové směr Brno – přes Svítavy, vlak byl plný lidí, mezi nimi i naši odvedenci, po cestě byl hloubkový nálet spojeneckých vojsk na vlak, všichni z vlaku museli ven a lehnout do příkopu, silný zážitek, ještě než započato s výkopy, mohli jsme přijít o život.
3. Příjezd na nádraží do Brna – odvoz vojenskými auty do Sokolnic.
4. Ubytování – ve škole na slamnících pěkně „kousavých“.
5. Fasování náradí a oblečení – lopata, krumpáč, pracovní oděv, velmi často lámání násad - tyto „nehody“ znamenaly „procházku“ z výkopových prací zpátky do Sokolnic. Terén oranice s velmi tvrdým podložím.
6. Hlídní – z ubytování nástup, pak jídlo, cestou na pracoviště a na pracovišti hlídání vojáky SA (Sturmabteilung).
7. Nástup na zaměstnání – vojenský nástup, hlášení jmen odvedenců, zpestření hlášení jmény operetních autorů, např. „zde Piskáček nebo Nedbal nebo Friml“, byla u toho sranda ale...
8. Odchod na pracoviště – v útvaru, po stranách vojáci SA, lidi z vesnice byli moc hodní, házeli jídlo, něco na přilepšenou.
9. Kopání zákopů – tvrdý dohled s ostře nabitými zbraněmi nad hlavami, útěk nemožný, i když vytanul velmi často na mysl... tak alespoň pomalé tempo, ničení násad, nepomáhal ani křik dozorců, což ale mohlo špatně dopadnout.
10. Fronta se přiblížila k Brnu, rámus, bylo slyšet dělostřelbu, nálety v okolí i přímo v Brně – v Sokolnicích je cítit nebezpečno, zážitek když nad zákopy, které jsme kopali, letěl americký bombardér (LIGHTENING), čekali jsme, že bude „kosit palbou“ ty dole a místo toho černošský pilot sedící v ohromné prosklené „kapsli“ letadla, se díval dolů a smál se na nás, proletěl přímo nad hlavami a ušetřil nás.

11. Brno – bombardování Brna ruskou armádou. Před vlastním bombardováním jsme byli s kamarády v restauraci AVION, k jídlu byla pečená klobáska s bramborem – po dlouhém půstu byla na hlavním programu dne, sliny se sbíhaly, ale při krájení sklouzla a klobáska skončila vysokému německému důstojníkovi v klíně. Než se stačil Němec vzpamatovat, hrábl jsem mu do rozkroku a dal zpátky k sobě na talíř. A pak to přišlo, tlaková vlna, namísto talíře a dobrého jídla u okna velkého jako výkladní skříň, jsme leželi schovaní pod řeznickým špalkem a mycím dřezem v kuchyni restaurace.

12. Útěk – všichni, kteří pracovali na výkopech, byli odvedeni ze školních lavic, bylo s námi nakládáno jako s válečnými zajatci, pracujícími na „záchranu říše“, která již beztak zachránit nešla. Po bombardování Brna jsme s kamarády a jedním velkým dřevěným kufrem kamaráda Makovce z Brna, utekli a jeli na muničním vlaku do Havlíčkova Brodu. Ze strachu před hloubkaři jsme raději vyhodili před Havlíčkovým Brodem kufr z vlaku, vyskočili za jízdy a šli střídavě pěšky, cestami, podél tratě, sem tam se i svezli povozem, nákladním vlakem a tak to střídali až do Hradce Králové, odkud jsme všichni odvelení pocházeli.

Ul. Komenského, po válce zbouraný dům rodiny Brumlů

Vážení a milí čtenáři, dovoluji mi, abych touto cestou ještě jednou poděkoval p. Karlovi Dubovi ml. a dále také pí Evě Pavlíkové – dceři p. Pekaře a pí Michale Světelské – dceři MUDr. Světelského, za poskytnuté materiály a souhlas s jejich zveřejněním ve spojitosti s vydáním tohoto mimořádného čísla Sokolnického zpravodaje.

Jsem nesmírně rád, že jsme prostřednictvím jejich tatínek mohli získat cenné informace a postřehy z doby 2. světové války. Všem patří obrovské uznání a poděkování!

Zvláštní poděkování patří pí Mirce Mifkové, za poskytnutí dobových fotografií naší obce a za pomoc při zajištění podkladů pro vydání tohoto mimořádného čísla zpravodaje.

Mgr. Libor Beránek, starosta

Periodický tisk územního samosprávného celku Sokolnický zpravodaj, vydává obec Sokolnice, Komenského 435, 664 52 Sokolnice, IČO: 282596. Nemá žádné regionální mutace.

Náklad 920 výtisků. Určeno k bezplatné distribuci.

Datum vydání 8. 4. 2016

Řídí Komise pro vydávání Sokolnického zpravodaje. Evidenční číslo tisku přidělené MK ČR – MK ČR E 10168.

Grafická příprava, sazba a tisk:
Střední škola grafická Brno,
Šmahova 110, Brno-Slatina
telefon: 548 211 313